

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΚΕΝΤΡΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΜΑΚΡΙΝΙΤΣΑΣ

Στο πλινθοκεραμοποιείο Τσαλαπάτα

4+1 ιστορίες

Βόλος 2009

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΚΕΝΤΡΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΜΑΚΡΙΝΙΤΣΑΣ

Στο πλινθοκεραμοποιείο
Τσαλαπάτα

4+1 ιστορίες

Τσιμπλούλης Γεράσιμος

Copyright © 2009

Κέντρο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης Μακρινίτσας

370 11 ΜΑΚΡΙΝΙΤΣΑ

Τηλ.: 2428069040, τηλ. και fax: 2428090010

Website: <http://kpe-makrin.mag.sch.gr>, e-mail: mail@kpe-makrin.mag.sch.gr

Συγγραφή - Επιμέλεια:

ΤΣΙΜΠΛΟΥΛΗΣ ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ, δάσκαλος - μέλος της Π.Ο. του Κ.Π.Ε. Μακρινίτσας

<http://tsibloulis.blogspot.com/>

<http://gerasimostsibloulis.blogspot.com/>

email: gerasimos.tsibloulis@gmail.com

Μακέτα εκτύπωση: Γραφικές Τέχνες «ΠΑΛΜΟΣ»

Βιβλιοδεσία: Σπ. Γιαννίκος

ISBN: 978-960-9406-03-1

Το παρόν εγχειρίδιο εκδόθηκε στο πλαίσιο της κατηγορίας Πράξης «Κέντρα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης» του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και δια Βίου Μάθηση», Άξονας 1 του ΥΠΕΠΘ, που συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΣΠΑ) και το Ελληνικό Δημόσιο και εκδίδεται για την κάλυψη των εκπαιδευτικών αναγκών του Κέντρου Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης Μακρινίτσας και την υποστήριξη των εκπαιδευτικών που υλοποιούν παρόμοια προγράμματα στα Σχολεία τους. Για τους λόγους αυτούς διατίθεται δωρεάν σε εκπαιδευτικές μονάδες και σχολεία που επισκέπτονται το Κέντρο. Τα κείμενα και τα φύλλα εργασίας αποτελούν πνευματική ιδιοκτησία του Κ.Π.Ε. Μακρινίτσας και επιτρέπεται η με οποιοδήποτε τρόπο αναπαραγωγή τους για εκπαιδευτικούς σκοπούς, με αναφορά στην πηγή προέλευσης.

Οι φωτογραφίες αποτελούν πνευματική ιδιοκτησία των δημιουργών.

Φορέας υλοποίησης έργου: **Εθνικό Ίδρυμα Νεότητας (ΕΙΝ)**

ΕΘΝΙΚΟ ΪΔΡΥΜΑ ΝΕΟΤΗΤΑΣ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ
ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ • ΠΡΟΧΑΘΙΣΤΙΚΗ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΔΙΑΣΕΛΕΣΗ

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ
ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ
ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

Όλα είναι θέμα Παιδείας

Περιεχόμενα

Α' μέρος - για τον εκπαιδευτικό

Πρόλογος - Κολτσιδόπουλος Ευριπίδης	5
Πρόλογος - Βλάχου Έλια	6
Εισαγωγικό σημείωμα - ευχαριστίες του συγγραφέα	7
Η βιομηχανική κληρονομιά του Βόλου - Δημόγλου Αίγλη	8
Περιβαλλοντική Εκπαίδευση- Εκπαίδευση για την Αειφορία	10
Εκπαιδευτικό Πρόγραμμα «Βιομηχανική κληρονομιά-πλινθοκεραμοποιείο Τσαλαπάτα»	13
Στο πλινθοκεραμοποιείο Τσαλαπάτα, 4+1 ιστορίες	16

Β' μέρος - φύλλα εργασίας για το μαθητή

Στην τάξη-πριν την επίσκεψη

1. Στα Παλιά του Βόλου	26
2. Ζωγραφίζω...γράφω	29
3. Τι είναι και από τι είναι;	28

Στο χώρο του Μουσείου

1. Σπίτι μου σπιτάκι μου	30
2. Τι έβγαζε το εργοστάσιο Τσαλαπάτα; Κύκλωσε το σωστό	31
3. Οι φωτογραφίες μπερδεύτηκαν	32
4. Αν ενώσουμε τις συλλαβές...	33
5. Στους γρίφους απαντώ... στο Μουσείο περπατώ	34
6. Ποιο πάει με ποιο	37
7. Παιχνίδι με γρίφους	38
8. Να συμπληρώσεις τα κενά με τη λέξη που ταιριάζει	39
9. Κύκλωσε...συμπλήρωσε (φύλλο αξιολόγησης)	40

Στην τάξη – μετά την επίσκεψη

1.Παίξε με τις λέξεις	41
2.Φτιάξε μια ιστορία	42
3. Ζωγράφισε κάτι που να έχει σχέση με την επίσκεψή σου στο Μουσείο	43
4. Τί θυμάσαι;	44
5. Τις κουκίδες αν ενώσεις...	45
6.Ποιος θα φτάσει πρώτος	46

Γ' μέρος

Οι μαθητές αξιολογούν το πρόγραμμα	47
Βιβλιογραφία	48
Απαντήσεις φύλλων εργασίας	48

Τη φετινή χρονιά, το Κέντρο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης Μακρινίτσας κλείνει τα 10 χρόνια λειτουργίας του (1999 – 2009), έχοντας δεχθεί, το χρονικό αυτό διάστημα, περίπου 20.000 μαθητές και 3.500 εκπαιδευτικούς από όλη την Ελλάδα στα Προγράμματά του, έχοντας υλοποιήσει Σεμινάρια Επιμόρφωσης για εκπαιδευτικούς, Ημερίδες ενημέρωσης εκπαιδευτικών και κοινού, έχοντας αναπτύξει αξιόλογες διεθνείς συνεργασίες καθώς και διάφορες άλλες εκδηλώσεις που αφορούν στην προώθηση της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης και της Εκπαίδευσης για την Αειφόρο Ανάπτυξη.

Ένας σημαντικός τομέας, στον οποίο, εμείς οι εκπαιδευτικοί του Κέντρου, δίνουμε ιδιαίτερη βαρύτητα, καταναλώνοντας μεγάλο ποσοστό του εργασιακού αλλά και του προσωπικού μας χρόνου, είναι η παραγωγή εκπαιδευτικού υλικού, ώστε η προσπάθεια που γίνεται εδώ μέσα, να μην «φυλακίζεται» στους τέσσερις τοίχους του Κ.Π.Ε. Επιθυμία όλων των μελών της Παιδαγωγικής Ομάδας του Κ.Π.Ε Μακρινίτσας είναι, να μπορεί ο κάθε εκπαιδευτικός, είτε έχει επισκεφθεί με την Περιβαλλοντική Ομάδα του Σχολείου του το Κ.Π.Ε. Μακρινίτσας ή κάποιο άλλο Κ.Π.Ε., είτε όχι, να διαθέτει τα κατάλληλα εφόδια, ώστε να μπορεί να προωθήσει στους μαθητές του, το ευαίσθητο αυτό κομμάτι της κοινωνίας μας, τους στόχους της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης και της Εκπαίδευσης για την Αειφόρο Ανάπτυξη.

Για το λόγο αυτό, το Κ.Π.Ε Μακρινίτσας έχει στο ενεργητικό του 21 τίτλους εκπαιδευτικών βιβλίων, η πλειονότητα των οποίων έχουν το κατάλληλο θεωρητικό υπόβαθρο, τη μεθοδολογία και τα φύλλα εργασίας που χρειάζεται ο εκπαιδευτικός, για να μπορέσει να τα χρησιμοποιήσει, με τον τρόπο που ο ίδιος επιθυμεί, στην τάξη. Επίσης στο διαδίκτυο, στην ιστοσελίδα του Κ.Π.Ε Μακρινίτσας (<http://kpe-makrin.mag.sch.gr>), έχουν αναρτηθεί πολλοί τίτλοι των παραπάνω εκδόσεων σε μορφή PDF, απ' όπου ο κάθε ενδιαφερόμενος μπορεί να εκτυπώσει αυτά που χρειάζεται.

Φέτος, κλείνοντας τα 10 χρόνια λειτουργίας του Κ.Π.Ε Μακρινίτσας, συνεχίζοντας την προσπάθειά μας, προχωρούμε στην έκδοση άλλων 9 τίτλων εκπαιδευτικών βιβλίων, με την ελπίδα ότι θα αποτελέσουν κι αυτά, όπως και τα προηγούμενα, χρήσιμα εργαλεία στα χέρια των εκπαιδευτικών.

Η παρούσα έκδοση, «**Στο Κεραμοποιείο Τσαλαπάτα, 4+1 Ιστορίες**» αποτελεί ένα παραμύθι που απευθύνεται στις μικρότερες μαθητικές ηλικίες, από το Νηπιαγωγείο μέχρι τις πρώτες τάξεις του Δημοτικού. Μέσα από το παραμύθι αυτό, γίνεται προσπάθεια να κατανοήσει ο μαθητής τον τρόπο κατασκευής τούβλων και κεραμιδιών και να γνωρίσει την αλυσίδα παραγωγής.

Το όλο εκπαιδευτικό πρόγραμμα στοχεύει οι μαθητές να γνωρίσουν τη βιομηχανική κληρονομιά του Βόλου, να δουν πως επαναχρησιμοποιούνται σήμερα τα βιομηχανικά κτίρια και ως αυριανοί ενεργοί πολίτες να υιοθετήσουν στάσεις και συμπεριφορές που συμβάλλουν στην αειφορική διαχείριση του περιβάλλοντος.

Κολτσιδόπουλος Ευριπίδης

Βιολόγος

Υπεύθυνος του Κ.Π.Ε Μακρινίτσας

Πρόλογος

Το Πολιτιστικό Ίδρυμα Ομίλου Πειραιώς (ΠΙΟΠ) έχει ως σκοπό τη διάσωση, καταγραφή και ανάδειξη της παραδοσιακής τεχνολογίας και της βιομηχανικής κληρονομιάς του τόπου. Στο πλαίσιο αυτό, μεταξύ άλλων δραστηριοτήτων, οργανώνει και διαχειρίζεται ένα δίκτυο θεματικών τεχνολογικών μουσείων..

Το Μουσείο Πλινθοκεραμοποιίας Ν. & Σ. Τσαλαπάτα στο Βόλο, σπάνιο δείγμα διασωζόμενου βιομηχανικού συγκροτήματος στον ελληνικό χώρο, προστέθηκε στο δυναμικά αναπτυσσόμενο δίκτυο θεματικών τεχνολογικών μουσείων του ΠΙΟΠ.

Το Μουσείο Πλινθοκεραμοποιίας Ν. & Σ. Τσαλαπάτα στοχεύει στην ανάδειξη της ιστορικής ταυτότητας της πόλης του Βόλου και αποτελεί έναν ισχυρό μουσειακό πόλο. Συμβάλλει στην ενίσχυση του πολιτισμικού αποθέματος της περιφέρειας Θεσσαλίας, στη διάσωση και προβολή της βιομηχανικής κληρονομιάς καθώς και στην ανάπτυξη του πολιτιστικού τουρισμού στην ευρύτερη περιοχή της Μαγνησίας.

Το 2004, το Πολιτιστικό Ίδρυμα Ομίλου Πειραιώς ανέλαβε να δημιουργήσει, στους χώρους του κυρίως εργοστασίου (5.000 τ.μ.), ένα πρότυπο Μουσείο Πλινθοκεραμοποιίας. Η μουσειολογική πορεία του επισκέπτη ταυτίζεται με τη γραμμική διαδικασία παραγωγής από την εξόρυξη του χώματος μέχρι το τελικό προϊόν. Έτσι, το εργοστάσιο Τσαλαπάτα "λειτουργεί" ξανά: τα τριβεία, οι πρέσες, οι κοφτήρες, οι δεξαμενές αργίλου, τα βαγονέτα και η κάμιнос Hoffmann ανασυνθέτουν την παραγωγική διαδικασία για τις ανάγκες της περιήγησης του επισκέπτη και της γνωριμίας του με το παραδοσιακό επάγγελμα του πλινθοκεραμοποιού και των τεχνικών εξειδίκευσης και κατεργασίας των πρώτων υλών.

Η μόνιμη έκθεση, που αναπτύσσεται στις κτηριακές εγκαταστάσεις όπου γινόταν η παραγωγή, πλαισιώνεται από μακέτες και πλούσιο εποπτικό υλικό, ενώ ειδικά εκπαιδευτικά προγράμματα και εκδηλώσεις διασφαλίζουν την άμεση επαφή του κοινού με όλα τα στάδια της παραγωγής πλίνθων και κεράμων.

Το ΠΙΟΠ ενδιαφέρεται ιδιαίτερω για την εκπαιδευτική διάσταση των μουσείων του δικτύου του. Οι εκπαιδευτικές δράσεις που οργανώνονται στα μουσεία του ΠΙΟΠ, με την επιμέλεια του Ιδρύματος, στοχεύουν να δημιουργηθεί ένας ζωντανός δεσμός, ένα δίκτυο σχολείων-μουσείων, γεγονός το οποίο ενισχύεται από το ότι τα μουσεία αυτά βρίσκονται στην ελληνική περιφέρεια. Ιδιαίτερη βαρύτητα δίνεται στη βιωματική σχέση των παιδιών με τα εργαλεία, μηχανισμούς και διαδικασίες του τεχνικού πολιτισμού, θέματα τα οποία κατέχουν μέχρι σήμερα δευτερεύουσα θέση στο χώρο της εκπαίδευσης. Παράλληλα, στα μουσεία διενεργούνται τακτικές εκπαιδευτικές δράσεις που προσφέρουν βιωματική εμπειρία σε σχολικές ομάδες, μια από τις οποίες λαμβάνει χώρα στο Μουσείο Πλινθοκεραμοποιίας Ν. & Σ. Τσαλαπάτα. Εκεί, δίνεται η ευκαιρία σε σχολικές ομάδες να κατασκευάσουν τούβλα και κεραμίδια με μηχανήματα-μικρογραφίες των αυθεντικών μηχανημάτων του Μουσείου.

Το Μουσείο Πλινθοκεραμοποιίας Ν. & Σ. Τσαλαπάτα αποτελεί ένα ζωντανό πολιτιστικό κύτταρο. Συμβάλλει στην ενίσχυση της ελληνικής περιφέρειας, σε συνεργασία πάντα με την τοπική κοινωνία και τους φορείς της Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Λαμπρό παράδειγμα αγαστής συνεργασίας μεταξύ Μουσείου και τοπικής κοινωνίας είναι η συνεργασία μεταξύ του Μουσείου Πλινθοκεραμοποιίας Ν. & Σ. Τσαλαπάτα και του Κέντρου Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης Μακρινίτσας.

Η παρούσα έκδοση αποτελεί απτή απόδειξη της γόνιμης και δημιουργικής μας συνύπαρξης.

Βλάχου Έλια

Προϊσταμένη Υπηρεσίας Μουσείων
Πολιτιστικό Ίδρυμα Ομίλου Πειραιώς

Εισαγωγικό σημείωμα –ευχαριστίες του συγγραφέα

Το πλινθοκεραμοποιείο Τσαλαπάτα, ως μουσείο του εαυτού του, αποτελεί σήμερα ένα μέσο σύνδεσης με το παρόν και το μέλλον. Γίνεται ένα αρχείο της συλλογικής μνήμης της πόλης του Βόλου. Μπορεί οι μηχανές του να σταμάτησαν και ο φούρνος Hoffman να έσβησε για πάντα, αλλά ο χώρος του στον σημερινό επισκέπτη έχει να παρουσιάσει αφηγήσεις ανθρώπων, ιστορίες που μπλέκονται με την πορεία της πόλης στα νεότερα χρόνια.

Όπως σημειώνει η Διευθύντρια του ΠΙΟΠ κα. Ασπασία Λούβη « Στο Μουσείο Πλινθοκεραμοποιίας, στο Βόλο, ακολουθείται μουσειολογική πρακτική που έχει στηριχθεί στην ακολουθία της αλυσίδας παραγωγής των κεραμιδιών και των τούβλων στην κάμινο Hoffman. Ο επισκέπτης «μαγνητίζεται» από κινούμενες μακέτες οι οποίες επεξηγούν τη λειτουργία του υποβλητικού χώρου που τον περιβάλλει, με το μηχανολογικό εξοπλισμό, τους ανενεργούς ιμάντες και τα παλετοφόρα με τα άψητα τούβλα και κεραμίδια».

Και ήρθε η μυθοπλασία να πατήσει πάνω σε προσωπικά μου βιώματα, σε συμβάντα της πόλης, στο ιστορικό της ετερόρρυθμης εταιρείας με την επωνυμία "Σπυρίδων και Νικόλαος Τσαλαπάτας" για να δώσει τις 4+1 ιστορίες, που αποτελούν το μέσο για ένα ταξίδι στο χρόνο και στο χώρο για τους μικρούς επισκέπτες του Μουσείου. Μαζί με το εργαστήριο πηλού, που σχεδιάστηκε και υλοποιείται από το ΠΙΟΠ, γίνονται τα εργαλεία για την παρουσίαση της αλυσίδας παραγωγής, από την άργιλο στα τούβλα και τα κεραμίδια, το «κλειδί» για την κατανόηση μιας παραδοσιακής τεχνολογίας που αποτελεί αντικείμενο γνώσης και ερμηνείας για τη νέα γενιά.

Ο καθένας οφείλει ένα ευχαριστώ σε όλους όσους προσπάθησαν να διατηρήσουν και να προβάλουν αυτό το κομμάτι της βιομηχανικής μας κληρονομιάς. Πρωτίστως, στην οικογένεια Τσαλαπάτα που μετά το κλείσιμο του εργοστασίου δεν κατέφυγε στην εκποίηση του μηχανολογικού εξοπλισμού. Μαζί με το αρχείο της επιχείρησης να αποτελούν σήμερα κοινό αγαθό στην υπηρεσία της βιομηχανικής αρχαιολογίας και της εκπαίδευσης.

Προσωπικά, ευχαριστώ το Πολιτιστικό Ίδρυμα Ομίλου Πειραιώς (ΠΙΟΠ) για την άριστη συνεργασία που έχουμε. Ιδιαίτερα την προϊστάμενη της Υπηρεσίας Μουσείων κα. Έλια Βλάχου και την κα. Αλεξάνδρα Τράντα-Νικόλη, τον Προϊστάμενο του Μουσείου «Τσαλαπάτα» κ. Τραγάκη Σταύρο και τους υπαλλήλους κα. Κωνσταντίνα Δαμιανάκου (υπεύθυνη του εργαστηρίου πηλού), κ. Δημήτριο Δημητρόπουλο, κ. Κωνσταντίνο Ζεμπίλα και κα. Βαλεντίνα Σιέχου.

Ένα μεγάλο ευχαριστώ ανήκει και στο Κ.Π.Ε. Νάουσας. Μέσα από το Εθνικό Δίκτυο Π.Ε. «Βιομηχανική Κληρονομιά, αξίες από το χθες παρακαταθήκη για το μέλλον», το οποίο συντονίζει, μου έδωσε το έναυσμα η βιομηχανική κληρονομιά του τόπου μας, να γίνει ένα αγαπητό πεδίο έρευνας και μελέτης.

Επίσης το Δημοτικό Κέντρο Ιστορίας και Τεκμηρίωσης Βόλου (ΔΗΚΙ) για την παραχώρηση φωτογραφικού υλικού.

Τη διευθύντρια του Δημοτικού Κέντρου Ιστορίας και Τεκμηρίωσης Βόλου (ΔΗΚΙ) κα. Αίγλη Δημόγλου για την επιστημονική στήριξη της παρούσας έκδοσης.

Τους εκπαιδευτικούς και τους μαθητές που συμμετείχαν στην πιλοτική εφαρμογή και αξιολόγηση του εκπαιδευτικού προγράμματος «Βιομηχανική Κληρονομιά-Πλινθοκεραμοποιείο Τσαλαπάτα» και των φύλλων εργασίας της παρούσας έκδοσης.

Τέλος, ευχαριστώ την κα. Μάρλεν Μούλιου Μουσειολόγο –διδάσκουσα στο τμήμα Ιστορίας-Αρχαιολογίας-Κοινωνικής Ανθρωπολογίας του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας για το θεωρητικό υπόβαθρο, ώστε να προσεγγιστεί το Μουσείο ως χώρος που προσφέρει εκπαιδευτικές, αισθητικές, ψυχαγωγικές και αναμνηστικές εμπειρίες.

Τσιμπλούλης Γεράσιμος

Η Βιομηχανική Κληρονομιά του Βόλου

Η Μαγνησία εγγράφεται στις περιοχές με σημαντική παράδοση στην ανάπτυξη του δευτερογενούς τομέα. Από τις τελευταίες δεκαετίες του 18ου αιώνα αρχίζουν να δημιουργούνται στο Πήλιο σημαντικοί πυρήνες μεταποίησης, οι οποίοι αναπτύσσονται για έναν τουλάχιστον αιώνα, οπότε τη σκυτάλη παίρνει η πόλη του Βόλου. Αν η βιοτεχνική παράδοση του Πηλίου βρίσκεται σε μεγάλο βαθμό σε φάση καταγραφής και τεκμηρίωσης χάρη σε ένα καινοτομικό πρόγραμμα που ξεκίνησε πριν μια περίπου δεκαετία από το Πολιτιστικό Ίδρυμα του Ομίλου Πειραιώς, την ίδια περίοδο στο πολεοδομικό συγκρότημα του Βόλου υλοποιήθηκε ένα μεγάλης έκτασης σχέδιο επανάχρησης των βιομηχανικών εγκαταστάσεων.

Από τη δεκαετία του 1980 αρχίζει να παρατηρείται έντονο ενδιαφέρον για την αξιοποίηση μέσω της επανάχρησής τους με πρωτοπόρο το Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, το οποίο εντάσσει στο χωροταξικό του σχεδιασμό τρία μεγάλα συγκροτήματα: το εργοστάσιο Παπαρήγα και την καπναποθήκη Παπαστράτου, τα οποία στεγάζουν ήδη πανεπιστημιακά τμήματα και το συγκρότημα του καπνεργοστασίου Ματσόγγου.

Ο Δήμος Βόλου, φορέας με επιτελικό ρόλο στο σχεδιασμό της τοπικής αναπτυξιακής στρατηγικής, εκπόνησε στη δεκαετία του 1990 ένα σχέδιο διάσωσης και ανάδειξης της ιστορικής φυσιογνωμίας της πόλης. Στα πλαίσια του προγράμματος αυτού η διατήρηση του κληρονομημένου μνημειακού της πλούτου εντάσσεται και συμβάλλει ενεργά στην επίτευξη ευρύτερων στόχων όπως η διεύρυνση της τοπικής παραγωγικής βάσης, η κοινωνική συνοχή, η πολεοδομική, περιβαλλοντική και αισθητική αναβάθμιση της πόλης. Η καινοτομική αυτή προσέγγιση, χρησιμοποιώντας κυρίως πόρους που διατέθηκαν μέσω της Κοινοτικής Πρωτοβουλίας URBAN, προώθησε την αξιοποίηση και επανάχρηση σημαντικών ιστορικών κτηρίων για τις σύγχρονες ανάγκες της πόλης. Ιδιαίτερη έμφαση δόθηκε στις παλιές βιομηχανικές εγκαταστάσεις, οι χώροι των οποίων στέγασαν νέες οικονομικές και κοινωνικές δραστηριότητες και υποδομές στους τομείς του πολιτισμού, της πληροφορικής, της άθλησης και της δημιουργικής αξιοποίησης του ελεύθερου χρόνου, συνδέοντας παράλληλα το παρόν και το μέλλον της πόλης με τις ιστορικές της καταβολές και τις μνήμες των ανθρώπων της.

Ως αυτή τη στιγμή έχουν περιέλθει στην κυριότητα του Δήμου Βόλου δώδεκα κτήρια και κτηριακά συγκροτήματα, τα οποία είτε έχουν ήδη παραδοθεί σε νέες χρήσεις είτε βρίσκονται στο στάδιο των τελικών μελετών. Ο Δήμος Ν.Ιωνίας, με χρηματοδότηση, επίσης, από το URBAN στεγάζει πολιτιστικές, επιχειρηματικές δραστηριότητες και υπηρεσίες στο πρώην μεταξουργείο Ετμεκτζόγλου, ενώ και μικρότεροι Δήμοι παίρνουν αντίστοιχες πρωτοβουλίες με αξιομνημόνευτο παράδειγμα την αξιοποίηση του ελαιοτριβείου Χατζηγιάννη από το Δήμο Πορταριάς. Άξια αναφοράς είναι και η χρήση βιομηχανικών κτηρίων για τη στέγαση νέων χρήσεων από τον ιδιωτικό τομέα με χαρακτηριστικά παραδείγματα τις εγκαταστάσεις του πρώην υφαντουργείου Παπαγεωργίου και του πρώην κυλινδρόμυλου Λούλη.

Η συζήτηση για ολοκληρωμένα σχέδια αξιοποίησης της πολιτιστικής κληρονομιάς είναι επίκαιρη τα τελευταία χρόνια. Η συνειδητοποίηση του εύρους, αλλά και του πολυδιάστατου ρόλου του πολιτισμού στην αναπτυξιακή διαδικασία ενός τόπου θέτει νέους στόχους στην προσέγγισή του με κυρίαρχες παραμέτρους τη διεπιστημονικότητα, τη συνέργια δράσεων, τις συνεργασίες και τα δίκτυα.

Με αυτά τα δεδομένα, η ερευνητική δραστηριότητα και οι δράσεις ευαισθητοποίησης, οι οποίες πληθαίνουν στο χώρο της εκπαιδευτικής κοινότητας (προγράμματα πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Κέντρο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης Μακρινίτσας) και των φορέων της περιοχής, όπως το Τεχνικό Επιμελητήριο, καθώς και οι σχεδιασμοί των ΟΤΑ και των υπηρεσιών του ΥΠ.ΠΘ οφείλουν να διευρύνουν τον προβληματισμό τους:

- Ως προς την αντιμετώπιση της βιομηχανικής κληρονομιάς, όχι μόνο σε επίπεδο κτηρίων, όπως συχνά συμβαίνει, αλλά μέσα από τις βασικές συνιστώσες της, όπως είναι οι τεχνικές υποδομές, οι άνθρωποι της εργασίας (επιχειρηματίες – εργατικό δυναμικό), ή τις επιπτώσεις της στο τοπίο της πόλης, στην κοινωνία, στην οικονομία, στο περιβάλλον.

- Ως προς τη σχέση της με την πολιτιστική κληρονομιά εν γένει, αλλά και τη θέση της στο δομημένο και φυσικό περιβάλλον του αστικού και αγροτικού χώρου

- Ως προς τις δομές και τις συνεργασίες που μπορούν να συμβάλλουν σε ένα τέτοιο εγχείρημα

Νομίζω ότι είναι ο κατάλληλος χρόνος μετά από 20 περίπου χρόνια εμπειρίας να την αξιολογήσουμε και να προσδιορίσουμε τη στρατηγική μας σε αυτό τον τομέα.

Δρ. Δημόγλου Αίγλη

Διευθύντρια Δημοτικού Κέντρου
Ιστορίας και Τεκμηρίωσης Βόλου
(ΔΗΚΙ)

Περιβαλλοντική Εκπαίδευση- Εκπαίδευση για την Αειφορία

Το ερώτημα που πρέπει να μας απασχολεί είναι
«τι είναι αυτό που δημιουργεί την περιβαλλοντική κρίση;»

Ο συγγραφέας Μακ Κίμπεν μίλησε για «το τέλος της φύσης», γιατί ο σημερινός άνθρωπος της Δύσης αντιμετωπίζει τη φύση με τη διαμεσολάβηση της ανθρώπινης τεχνολογίας. Τα επιτεύγματα της δυτικής κοινωνίας στηρίζονται και στη δραστική μείωση της υποταγής του ανθρώπου στις δυνάμεις και στους περιορισμούς της φύσης. Ακόμα και σε εκείνα τα μέρη του κόσμου όπου η παραδοσιακή σχέση συνύπαρξης με τη φύση είναι αισθητή, η ίδια η φύση επηρεάζεται από τις ανθρώπινες δραστηριότητες. Οι ντόπιοι κάτοικοι των τροπικών δασών του Αμαζονίου, βλέπουν το φυσικό τους περιβάλλον να αλλάζει από τις αναπτυξιακές πολιτικές. Οι παραδοσιακοί ψαράδες του Ειρηνικού βλέπουν τα αλιεύματά τους να λιγοστεύουν εξαιτίας της «σύγχρονης» αλιείας που επιβάλλουν οι ανεπτυγμένες χώρες. Οι αγροτικές πεδινές εκτάσεις του Μπάνγκλα Ντες, καταστράφηκαν από πλημμύρες στις αρχές του 1991. Αιτία του κακού, οι καθοδηγούμενες από τη Δύση τακτικές αποξήρανσης και τα διάφορα αναπτυξιακά προγράμματα που προκάλεσαν διαβρώσεις στα ορεινά. Η φύση δεν είναι πια αυτό που ήταν.

Και εμείς πώς απαντάμε σ' αυτές τις περιβαλλοντικές προκλήσεις;

Μένουμε σε διαπιστώσεις και σε προτάσεις ή οραματιζόμαστε προηγούμενες κοινωνίες που υποτίθεται ότι βρίσκονταν σε μεγαλύτερη επαφή και αρμονία με τη φύση;

Κατά ειρωνικό τρόπο, αυτή η άποψη για το παρελθόν ενισχύεται από το πρίσμα υπό το οποίο κοιτάζουμε συνήθως την Ιστορία. Έτσι, όταν μελετούμε προηγούμενους πολιτισμούς, τείνουμε να ερμηνεύσουμε την πορεία τους και την κατάρρευσή τους με πολιτικούς και οικονομικούς όρους. Ωστόσο, σήμερα έρχονται στο φως της δημοσιότητας μελέτες που εξηγούν την καταστροφή πολιτισμών με οικολογικούς βασικά παράγοντες.

Κατά τους προϊστορικούς και ιστορικούς χρόνους, ο άνθρωπος φαίνεται να υποτάσσεται στη φύση, η οποία ταυτίζεται με το θείο και προσπαθεί να δώσει ερμηνείες στις απορίες του με τους μύθους. Και όμως, τα περιβαλλοντικά προβλήματα υπήρχαν ως απόρροια της ανθρώπινης δράσης.

Οι Σέιμουρ και Τζιραντέ (1990) υποστηρίζουν πως σημαντικοί οικολογικοί παράγοντες βρίσκονται πίσω από την καταστροφή του Μινωικού πολιτισμού. «...Ο πληθυσμός των Κρητών ήταν πολύ μεγάλος κατά τη Μινωική Εποχή. Η Κρήτη έκανε εξαγωγές τροφίμων εκείνο τον καιρό: ο χρυσός, ο χαλκός, οι πολύτιμοι λίθοι και άλλες πολύτιμες πρώτες ύλες που βρέθηκαν σε αφθονία χάρη στις ανασκαφές, αγοράστηκαν όλες χάρη στην εξαγωγή τροφίμων. Οι Κρήτες της Μινωικής Εποχής, έχασαν την καλλιεργήσιμη γη τους και αυτό αποδυνάμωσε και εντέλει κατέστρεψε τον πολιτισμό τους. Η ηφαιστειακή έκρηξη της Θήρας ήταν μόνο η χαριστική βολή».

Επίσης, την εποχή της ναυπήγησης της Αργούς, τα κυπαρισσοδάση του νότιου Αιγαίου χώρου, έτειναν να εξαφανιστούν λόγω της ληστρικής εκμετάλλευσής τους από τους Μινωίτες και τους Μυκηναίους. Έτσι, οι ναυπηγοί της εποχής αναγκάστηκαν να στραφούν σε άλλες πηγές ναυπηγικής ξυλείας.

Το 17^ο και 18^ο αιώνα, ο Διαφωτισμός οδηγεί τον άνθρωπο να θεωρήσει πως η δημιουργία του κόσμου, η φύση, υπάρχει για να εξυπηρετεί τις ανάγκες του. Είναι η κορυφή της πυραμίδας. Στη συνέχεια, ο Ρουσσώ με το έργο του μας παραπέμπει σε μια βουκολική και φυσιολατρική σχέση με το περιβάλλον. Υπάρχει ένας θαυμασμός στη σοφία των πρακτικών των αγροτικών πληθυσμών των ιθαγενών.

Όμως, η θεωρία του Δαρβίνου θα περάσει και στις κοινωνικές επιστήμες, ώστε να έχουμε ιδέες της εξέλιξης και της "επιβίωσης των ανταγωνιστικότερων" κοινωνιών. Οι πολιτισμοί ιεραρχούνται σε κατώτερους και ανώτερους. Αυτή η θεώρηση συνεχίζει να υπάρχει ως τις μέρες μας, όπου η υπεροχή του δυτικού πολιτισμού, ως σκέψη, ως σύστημα αξιών και ως τρόπος ζωής επιβάλλεται σε όλο τον πλανήτη.

Γενικά θα μπορούσαμε να πούμε, πως σ' αυτή την ιστορική διαδρομή ο άνθρωπος και η φύση έχουν μια διαλεκτική σχέση. Ο άνθρωπος προσπαθεί να κατανοήσει, να τιθασεύσει, να υποτάξει, να μιμηθεί τη φύση, ενυπάρχουν όμως αντικρουόμενες απόψεις, από τη μια ο άνθρωπος κυριάρχος της φύσης και από την άλλη μέρος αυτής.

Η μελέτη αυτή μας οδηγεί σε δυο σημαντικά συμπεράσματα. Πρώτον, καταρρίπτεται κάθε υπέρμετρη ρομαντική άποψη για το πόσο καλή ήταν η σχέση του ανθρώπου με το περιβάλλον στο παρελθόν. Δεν είμαστε λοιπόν οι μόνοι που αντιμετωπίζουμε οικολογικά προβλήματα. Αυτό δεν πρέπει να μας καθησυχάζει, γιατί οδηγούμαστε στο δεύτερο συμπέρασμα πως τα οικολογικά προβλήματα μπορούν να συντελέσουν στην κατάρρευση πολιτισμών και στον αφανισμό ολόκληρων κοινωνιών.

Οι οικολογικές ομάδες έπαιξαν το μεγαλύτερο ρόλο για να έλθουν στο προσκήνιο τα Πράσινα ζητήματα, δεν ήρθαν όμως σε απότομες ρήξεις με τις τρέχουσες κοινωνικές συμβάσεις. Δεν προχώρησαν σε κριτική της βασικά καπιταλιστικής «βιομηχανικής κουλτούρας» μας.

Απέναντι στον πράσινο καταναλωτισμό που ουσιαστικά δεν αλλάζει τον τρόπο της ζωής μας, μερικοί οικολόγοι συγκρότησαν μια νέα συνεκτική και ριζοσπαστική Πράσινη σκέψη. Η Πράσινη ιδεολογία θέτει μια πρόκληση σε πολλά από τα αξιώματα του Διαφωτισμού που επικρατούν στην κοινωνία μας. Αμφισβητεί την αφοσίωσή μας στην οικονομική ανάπτυξη και στην υλική πρόοδο. Εξαίρει τη λιτότητα και την αυτοσυγκράτηση. Ευνοεί τον ολισμό έναντι του ατομικισμού. Όλη η φύση δικαιούται τον ίδιο ηθικό σεβασμό που μέχρι τώρα κατέχει ο άνθρωπος.

Οι Πράσινοι παίρνουν στα σοβαρά τα οικολογικά μας προβλήματα. Υποστηρίζουν ότι πρέπει να πάρουμε άμεσα μέτρα, για να μειωθεί η κατανάλωση ενέργειας και πρώτων υλών και να ελαττωθεί δραστικά η ρυπογόνα συμπεριφορά μας. Κατά την άποψή τους, πρέπει να μειώσουμε τις απαιτήσεις μας για τα υλικά αγαθά και να μάθουμε να απολαμβάνουμε πιο απλούς και βιώσιμους τρόπους ζωής. Οφείλουμε να προχωρήσουμε στην αποκέντρωση των κοινωνιών μας και να μάθουμε να ζούμε κυρίως με τους πόρους του τόπου μας.

Ενώ η πράσινη σκέψη φαίνεται πως είναι ο μονόδρομος για τη λύση της περιβαλλοντικής κρίσης, απέτυχε ως πολιτική πρακτική.

Σήμερα στις κοινωνικές επιστήμες τείνει να επικρατήσει η αντίληψη πως η φύση δεν είναι μια αιώνια και αναλλοίωτη ουσία έξω από την ανθρώπινη κοινωνία. Ιδιαίτερα η Κοινωνική Ανθρωπολογία προωθεί μια διαλεκτική αντίληψη για τη σχέση φύσης και πολιτισμού. Ο άνθρωπος είναι μέρος της φύσης και η εξέλιξή του πραγματοποιείται διαμέσου των αντενεργειών του με αυτήν. Η κοινωνικοποίηση της φύσης και ο συνεχής διάλογος με τον πολιτισμό επηρεάζουν τις ίδιες τις λειτουργίες της (Νιτσιάκος 1991). Στη φύση λοιπόν είναι ενσωματωμένη η ιστορία της ανθρώπινης δραστηριότητας.

Η προστασία του περιβάλλοντος λοιπόν, δεν είναι μόνο ζήτημα τεχνικό και πολιτικό αλλά και θέμα πολιτισμού. Η διαμόρφωση στάσεων και αξιών για την προστασία και την αειφορική του διαχείριση, περνά μέσα από την εκπαίδευση. Η Περιβαλλοντική Εκπαίδευση δε πρέπει να στοχεύει μόνο στην ενημέρωση και στην ευαισθητοποίηση για τα μείζονα περιβαλλοντικά προβλήματα αλλά και στην υιοθέτηση μιας πολιτικής, που θα οδηγήσει σε σοφές και δίκαιες αποφάσεις για τη χρήση των παγκόσμιων φυσικών πόρων. Η δικαιοσύνη απέναντι στις επερχόμενες γενιές απαιτεί μια πιο σφικτή πολιτική για το περιβάλλον και τους φυσικούς πόρους, όπου συνεπάγεται θυσίες από τις σημερινές γενιές στα πλούσια έθνη. Ο σημερινός δυτικός τρόπος σκέψης και ζωής δεν εγγυάται προς το παρόν μια ισορροπία και αρμονία των ανθρώπινων δράσεων και της φύσης. Το κυρίαρχο μεταβιομηχανικό πνεύμα της υλικής αφθονίας παραμένει στη θέση πως ο κόσμος δημιουργήθηκε για τον άνθρωπο. Η βίωση στην καθημερινότητά μας προβλημάτων που εστιάζονται στο περιβάλλον μας, οδηγεί σε μια νέα θεώρηση, αυτή της Αειφόρου Ανάπτυξης με εργαλείο της και την Εκπαίδευση.

Η Εκπαίδευση θα πρέπει να οδηγήσει στην κατάργηση κοινωνικών στερεοτύπων (π.χ υπεροχή του δυτικού πολιτισμού, εγωκεντρική-ανθρωποκεντρική προσέγγιση της φύσης) και αλλαγή του αξιακού συστήματος, ώστε να οδηγηθούμε στην αλλαγή στάσεων και συμπεριφορών, που θα συμβάλλουν στην κοινωνική και «περιβαλλοντική» συνοχή που θα οδηγήσει στη δράση για την αντιμετώπιση των περιβαλλοντικών προβλημάτων. Η Εκπαίδευση πρέπει να ανατροφοδοτείται και να είναι ευέλικτη, ώστε να ανταποκρίνεται στις στρατηγικές της Αειφόρου Ανάπτυξης.

Βασικές Αρχές της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης

- Η έμφαση στην ενεργό συμμετοχή των μαθητών
- Ο προσανατολισμός στην πρόληψη ή επίλυση περιβαλλοντικών θεμάτων ή προβλημάτων
- Η εστίαση στην αειφόρο διαχείριση και ανάπτυξη του περιβάλλοντος
- Η εστίαση της προσοχής στην παρούσα αλλά και τη μελλοντική κατάσταση του περιβάλλοντος
- Η άμεση δράση σε τοπικό επίπεδο με στόχο μακροχρόνια αποτελέσματα σε εθνικό και παγκόσμιο επίπεδο
- Η ευαισθητοποίηση στην ορθολογική χρήση των φυσικών πόρων
- Η "ορθή χρήση" της Τεχνολογίας
- Η παροχή ίσων ευκαιριών για την απόκτηση γνώσεων, δεξιοτήτων, αξιών και στάσεων
- Η ανάδειξη συνεργασίας, καλλιέργειας αξιών
- Η δημιουργία νέων προτύπων, στάσεων και συμπεριφορών απέναντι στο περιβάλλον
- Το άνοιγμα του σχολείου στην κοινωνία και τη ζωή

Εκπαιδευτικό Πρόγραμμα

«Βιομηχανική κληρονομιά-πλινθοκεραμοποιείο Τσαλαπάτα»

Ένα σύγχρονο διεπιστημονικό αντικείμενο το οποίο μπορεί να ενταχθεί στην εκπαιδευτική διαδικασία είναι και η βιομηχανική κληρονομιά, η οποία μελετά όχι μόνο τα υλικά άυλα και φυσικά κατάλοιπα μιας βιομηχανικής δραστηριότητας αλλά και κάθε πηγή που μπορεί να μαρτυρήσει γι' αυτή.

Η βιομηχανική κληρονομιά είναι τα κατάλοιπα του βιομηχανικού πολιτισμού που έχουν ιστορική, τεχνολογική, κοινωνική ή επιστημονική αξία. Αυτά τα κατάλοιπα αποτελούνται από κτίρια και μηχανήματα, εργαστήρια, μύλους και εργοστάσια, μεταλλεία, χώρους αποθήκευσης, τόπους όπου παράγεται, μεταφέρεται και χρησιμοποιείται ενέργεια, μεταφορές με όλη την υποδομή τους, καθώς και χώρους που χρησιμοποιούνταν για κοινωνικές δραστηριότητες σχετικές με τη βιομηχανία, όπως η στέγαση, η θρησκευτική λατρεία και η εκπαίδευση.

(ΤΙCΣΙΗ «Η Χάρτα του Nizhny Tagil για τη Βιομηχανική Κληρονομιά»)

Και πράγματι σε όλο τον αστικό ή ημιαστικό ελληνικό χώρο, ακόμα και στον περιβάλλοντα χώρο σχολείων, υπάρχουν διάσπαρτα βιομηχανικά κτίσματα, πολύτιμα δείγματα της βιομηχανικής μας κληρονομιάς. Λόγω της αποβιομηχάνισης, της αλλαγής παραγωγικών δραστηριοτήτων ή της εξέλιξης της τεχνολογίας και των προσανατολισμών της αγοράς, άλλα έχουν εγκαταλειφθεί και δοκιμάζονται από τη φθορά του χρόνου και άλλα βιομηχανικά συγκροτήματα άλλαξαν χρήση, χάνοντας ίσως και την «ιστορική» τους ταυτότητα.

Στόχοι του προγράμματος

- 1) Η κατανόηση της αξίας και του ιστορικού πλούτου της βιομηχανικής κληρονομιάς.
- 2) Η σημασία της στη διαμόρφωση της συλλογικής ταυτότητας του τόπου.
- 3) Η ανάδειξη της άρρηκτης σχέσης βιομηχανικής κληρονομιάς και περιβάλλοντος (ανθρωπογενούς και φυσικού).
- 4) Η κατανόηση του τρόπου με τον οποίο ο άνθρωπος στο πρόσφατο παρελθόν σημάδεψε τη σχέση του με τη φύση. Ο επαναπροσδιορισμός της τραυματικής σχέσης ανθρώπου – φύσης για τις μελλοντικές ανθρώπινες παρεμβάσεις φιλικότερες στο περιβάλλον.
- 5) Η διαμόρφωση ευνοϊκών στάσεων, δράσεων, νοοτροπιών και συμπεριφορών όσο αφορά την πολιτιστική –βιομηχανική κληρονομιά.
- 6) Η διαμόρφωση προτάσεων για την επανάχρηση των βιομηχανικών κτηρίων.
- 7) Η απόκτηση εμπειριών για τη δόμηση ενός κοινωνικού συστήματος αξιών που θα αποβλέπει στη χρήση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας.
- 8) Η δημιουργία αυριανών πολιτών που θα μπορούν να διεκδικούν και να περιφρουρούν τις κατακτήσεις τους.

Η Βιομηχανική κληρονομιά μπορεί να αποτελέσει αντικείμενο μελέτης για νήπια και μαθητές των μικρότερων τάξεων του δημοτικού; Είναι ένα εύλογο ερώτημα που γεννάται εκ μέρους των εκπαιδευτικών. Στο ερώτημα, απάντηση προσπαθεί να δώσει το παρόν πρόγραμμα που σχεδιάστηκε και υλοποιείται από το Κ.Π.Ε. Μακρινίτσας σε συνεργασία με το Πολιτιστικό Ίδρυμα της Τράπεζας Πειραιώς.

Οι μαθητές μας ζουν σε ένα περιβάλλον, που υπάρχουν κατάλοιπα της βιομηχανικής κληρονομιάς. Εργοστάσια μέσα στον ιστό της πόλης που άλλαξαν χρήση, μα και βιομηχανικά κτίρια που αντέχουν στη φθορά του χρόνου και περιμένουν... Ακόμη και στα χωριά έχουμε δείγματα της προβιομηχανικής εποχής (μύλοι, λιοτρίβια, ντριστελέες) τα οποία εντάσσονται στη βιομηχανική κληρονομιά.

Τα ερεθίσματα πολλά, πρόκληση στον εκπαιδευτικό να τα χρησιμοποιήσει στο σχεδιασμό και στην υλοποίηση διαθεματικών σχεδίων εργασίας. Η σύνδεση με το χθες περνά από το σήμερα μιας και τα περισσότερα αγαθά είναι βιομηχανικά προϊόντα, ενώ η βιομηχανία σε πολλές περιπτώσεις συνεχίζει να προκαλεί καταστροφή στο περιβάλλον.

Πριν την επίσκεψη στο Μουσείο και την υλοποίηση του προγράμματος, καλό είναι να υπάρξει προετοιμασία στην τάξη. Στο δημοτικό προσφέρεται η ώρα της Ευέλικτης Ζώνης.

Προτεινόμενες συζητήσεις - εργασίες

- Βιομηχανικά κτήρια που επαναχρησιμοποιούνται
- Βιομηχανία και περιβάλλον
- Είδη κατοικίας-οικοδομικά υλικά
- Η άργιλος-πύλινα αντικείμενα

Στάδια προγράμματος (ώρες: 10.00 -14.00)

Α΄ μέρος

- Υποδοχή των νηπίων ή των μαθητών στην αίθουσα διαλέξεων του Μουσείου Τσαλαπάτα ή στον αύλειο χώρο του Μουσείου
- Αφήγηση «Κεραμοποιείο Τσαλαπάτα 4+1 ιστορίες»
- Χωρισμός των μαθητών σε δύο ομάδες

Β΄ μέρος

- Α΄ ομάδα ξενάγηση στους χώρους του Μουσείου-συμπλήρωση φύλλων εργασίας
- Β΄ ομάδα εργαστήριο πηλού με την ευθύνη του ΠΙΟΠ

Γ΄ μέρος

- Η διαδικασία, του Β΄ μέρους, επαναλαμβάνεται αντίστροφα για τις δύο ομάδες, έτσι ώστε όλα τα νήπια ή όλοι οι μαθητές να περάσουν και από τα δύο στάδια.
- Αξιολόγηση –λήξη προγράμματος

Προτεινόμενες δράσεις στο νηπιαγωγείο ή στο σχολείο

- Φύλλα εργασίας (στο πλινθοκεραμοποιείο Τσαλαπάτα - μετά την επίσκεψη)
- Έκθεση φωτογραφίας με θέμα «Η επίσκεψή μας στο Μουσείο Τσαλαπάτα»
- Έκθεση έργων των νηπίων ή των μαθητών (ζωγραφικής και πηλού)
- Παιχνίδι ρόλων (ο κεραμίδας, οι τούβλινοι, εργάτες εργοστασίου....)
- Συγκέντρωση γονέων με θέμα «ο παιδαγωγικός ρόλος μιας επίσκεψης σε μουσείο»

Στο πλινθοκεραμοποιείο
Τσαλαπάτα

4+1 ιστορίες

Όταν ήμουν μικρός, τα παιχνίδια που είχα ήταν ελάχιστα. Ένα ξύλινο αλογάκι, μια πλαστική μπάλα, ένα κουρδιστό αυτοκινητάκι και μια φουσαρμόνικα. Εκείνο που ξεχώριζα ήταν το ξύλινο αλογάκι και ξέρετε γιατί; Γιατί μπορούσα να ανεβαίνω στη ράχη του και να τραμπαλίζομαι με τις ώρες, μα και γιατί ήταν δώρο της θείας Λίτσας.

Η θεία Λίτσα ήταν κόρη του Νίκου Τσαλαπάτα. Είχε παντρευτεί τον αδερφό του θείου μου του Γιάννη. Ο θείος Γιάννης ήταν ο άντρας της θείας μου της Μαριγούλας. Η θεία μου η Μαριγούλα, ήταν η αδερφή του πατέρα μου. Την έχω σαν δεύτερη μάνα μου. Σαν ήμουν μικρός, τις μέρες που δεν είχα σχολείο τις περνούσα στο σπίτι της. Τα ξαδέρφια μου ήταν μεγάλα, δεν μπορούσα να παίζω μαζί τους. Έτσι και εγώ έβγαίνα στην αυλή και έπαιζα μόνος μου, περιμένοντας να ακούσω το σφύριγμα του Μουτζούρη, που περνούσε κάθε μέρα στον ακριβώς από κάτω δρόμο. Τι χαρά έκανα σαν έβλεπα το τρενάκι που πήγαινε στις Μηλιές, πόσο θα ήθελα να ήμουν και εγώ ένας από τους επιβάτες του, να ταξιδέψω σε μέρη κοντινά!

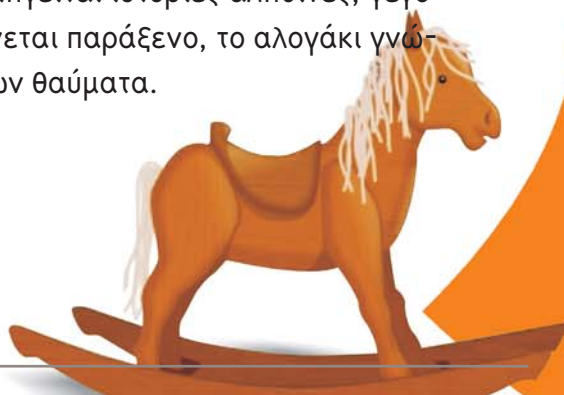
Μια μέρα καθώς κοιτούσα το τρένο που περνούσε, βλέπω στο βάθος του δρόμου τη θεία Λίτσα να έρχεται κρατώντας στο αριστερό της χέρι όχι τη τσάντα της αλλά κάτι μεγάλο και παράξενο. Μέχρι να μετρήσω ως το δέκα, είχε φθάσει στην εξώπορτα της αυλής.

- Για σένα, να παίζεις και να μη νιώθεις μόνος, μου είπε.

Η χαρά μου δεν περιγραφόταν, ένα ευχαριστώ ήταν πολύ λίγο. Μπροστά μου έστεκε ένα ξύλινο καφετί αλογάκι που με κοιτούσε με τα δυο του μεγάλα μαύρα μάτια.

- Να το προσέχεις, θα γίνει ο καλύτερος φίλος σου.

Και πράγματι, το ξύλινο αλογάκι έγινε ο πιο αγαπητός φίλος των παιδικών μου χρόνων, όχι μόνο γιατί μπορούσα με τις ώρες να βρίσκομαι στη ράχη του και να τραμπαλίζομαι, αλλά και γιατί ήξερε να μου διηγείται ιστορίες αληθινές, γεγονότα που έγιναν στην πόλη μας. Μη σας φαίνεται παράξενο, το αλογάκι γνώριζε του κόσμου τα πράγματα, των ανθρώπων θαύματα.

Η πρώτη ιστορία για δυο αδέρφια ομιλεί και το ξύλινο αλογάκι μας την εξιστορεί

Κάποτε ζούσαν στην πόλη μας δυο αδέρφια, ο Νίκος και ο Σπύρος. Το επώνυμό τους ήταν Τσαλαπάτας. Μαζί στο παιχνίδι, μαζί και στο σχολείο σαν ακώριστοι φίλοι δύο. Σαν μεγάλωσαν, ακολούθησαν τη δουλειά του πατέρα τους. Είχαν κάρρα με άλογα και έκαναν μεταφορές πραγμάτων. Πουλούσαν όμως και κάρβουνα, ξύλα και πέτρες για χτίσιμο. Ένα πρωινό ο Νίκος λέει στον αδερφό του:

- Αδερφέ, αρκετά λεφτά έχουμε βγάλει από τη δουλειά μας. Καλό θα ήταν να κάνουμε και κάτι άλλο.
 - Σαν τι σκέφτεσαι; απάντησε ο Σπύρος.
 - Λέω να φτιάξουμε ένα εργοστάσιο.
 - Να κάνουμε ένα σιδηρουργείο;
 - Όχι, υπάρχει του Γκλαβάνη.
 - Ε, τότε ας φτιάξουμε έναν κυλινδρόμυλο για να παράγουμε αλεύρι. Ο κόσμος πάντα θα χρειάζεται αλεύρι. Το ψωμί πάντα θα υπάρχει σε κάθε τραπέζι.
 - Μπα, υπάρχει ο μύλος του Λούλη.
 - Μήπως να ασχοληθούμε με τούβλα και κεραμίδα;
 - Νομίζω αδερφέ, πως αυτή είναι η καλύτερη ιδέα. Όπως βλέπεις, η πόλη μας όλο και μεγαλώνει. Οι άνθρωποι χτίζουν σπίτια και τα οικοδομικά υλικά έχουν μεγάλη ζήτηση.
 - Και ποιος θα μας βοηθήσει στο νέο μας ξεκίνημα;
 - Μη στεναχωριέσαι, βρήκα έναν καλό κεραμοποιό στα Παλιά, τον Παπαευσταθίου, που με χαρά δέχτηκε να συνεργαστεί μαζί μας.
 - Εντάξει, ας κλείσουμε γρήγορα τη συμφωνία...
- Και πράγματι τα δυο αδέρφια ο Νίκος και ο Σπυρέτος, όπως τον φώναζαν οι φίλοι και οι δικοί του, μαζί με τον κεραμοποιό Παπαευσταθίου άνοιξαν ένα μικρό εργοστάσιο, που έφτιαχνε τούβλα και κεραμίδα.

Η δεύτερη ιστορία για το εργοστάσιο ομιλεί και το ξύλινο αλογάκι μας την εξιστορεί

Πέρασαν περίπου δέκα χρόνια από την ημέρα που τα δυο αδέρφια και ο **κεραμοποιός** έφτιαξαν στα Παλιά το μικρό εργοστάσιο, που έβγαζε τούβλα και κεραμίδια και είχαν στη δούλεψή τους είκοσι εργάτες. Οι δουλειές τους πήγαιναν καλά, παρότι υπήρχαν και άλλα εργαστήρια στην περιοχή που έφτιαχναν κεραμίδια και τούβλα. Όμως ο Σπύρος και ο Νίκος ήταν ανήσυχoi άνθρωποι, ήθελαν πάντα κάτι το καλύτερο. Ήθελαν τα προϊόντα τους να γίνουν μοναδικά και ξακουστά σε όλο το ντουιιά.

Και έτσι μια μέρα, οι δύο αδερφοί τη μεγάλη απόφαση πήραν, να μεγαλώσουν το εργοστάσιο, να το κάνουν το καλύτερο στην Ελλάδα. Έφεραν Βέλγο μηχανικό για να φτιάξει τα σχέδια του νέου εργοστασίου. Και σαν το εργοστάσιο ήταν έτοιμο, έφεραν τα πιο σύγχρονα και τα πιο καλά μηχανήματα που υπήρχαν την εποχή εκείνη. Τη χρονιά που γεννήθηκε ο Άρης, ο γιος του Σπύρου, ξεκίνησε να δουλεύει το νέο, μεγάλο εργοστάσιο.

Ο Νικολέττος και ο Σπυρέτος ήταν πολύ περήφανοι για εργοστάσιό τους και καμάρωναν που ήταν ιδιοκτήτες της πιο καλής και της πιο σύγχρονης βιομηχανίας παραγωγής τούβλων και κεραμιδιών. Πήραν κι άλλους εργάτες, **άντρες** και **γυναίκες**, **αγόρια** και **κορίτσια**. Οι **είκοσι**, έγιναν **εκατόν είκοσι**. Εργάτες και εργάτριες ήταν όλοι τους ευχαριστημένοι, αν και η δουλειά τους σκληρή, κουραστική μέσα στη λάσπη και στη μουτζούρα, γιατί δούλευαν σε ένα εργοστάσιο ξεχωριστό με καλά αφεντικά που πλήρωναν καλά και νοιάζονταν για την εργατιά.

Τα μεσημέρια ήταν σαν πανηγύρι, ειδικά τον χειμώνα. Πύρω από μια σόμπα μαζεύονταν όλοι για να φάνε. Άνοιγαν τις τσάντες τους, ξεδίπλωναν τις πετσέτες τους, άπλωναν τα φαγητά τους. Ο ένας έδινε στον άλλον από το φαί του. Ήταν η ώρα να πούνε μια κουβέντα, να ξαποστάσουν, γιατί σε λίγο πάλι η δουλειά τους περίμενε...

Όμως τη χαρά των αδελφών και την ξενοιασιά των εργατών κάποτε ένα πρόβλημα ήρθε να διώξει.

3

Για το πρόβλημα αυτό η τρίτη ιστορία θα μας το πει και το ξύλινο αλογάκι μας το εξιστορεί.

Η παραγωγή κεραμιδιών και τούβλων είχε μεγαλώσει. **Κεραμίδια, τούβλα Τσαλαπάτα** όλοι ζητούσαν. Όπως ξέρετε, τα τούβλα και τα κεραμίδια γίνονται με χώμα και νερό. Όχι όμως οποιοδήποτε χώμα, πρέπει να είναι κατάλληλο για αυτή τη δουλειά. Είναι χώμα ξεχωριστό που το λένε **αργιλόχωμα** και δεν υπάρχει γύρω μας παντού. Τα δυο αδέρφια προβληματίζονταν από ποιο μέρος να φέρουν αργιλόχωμα. Ένα μεσημέρι, επιστρέφοντας σκεπτικός και λυπημένος στο σπίτι του ο Νίκος, συναντά τη μικρή του κόρη τη Γαρυφαλλιά, Λίτσα τη φώναζε, να κάθεται στο κεφαλόσκαλο και να τον περιμένει. Μόλις τον είδε, έτρεξε στην αγκαλιά του. Μα ο πατέρας της δεν είχε όρεξη για αγκαλιές και φιλιά.

- Μπαμπάκα γιατί είσαι έτσι, έπεσαν τα καράβια σου έξω;
- Λίτσα, άσε με στις σκοτούρες και στα προβλήματά μου.
- Πες μου μπαμπούλη τι έχεις, ποιος σε στεναχώρησε;
- Να, δεν ξέρουμε με το θείο σου από ποιο μέρος να φέρουμε αργιλόχωμα.
- Να πάτε στο Διμήνι να φέρετε.
- Στο Διμήνι;
- Ναι πατέρα, στο Διμήνι υπάρχει το καλύτερο αργιλόχωμα.
- Και εσύ από πού το ξέρεις;

- Το λένε τα βιβλία και πιο ειδικά το βιβλίο της Ιστορίας. Στο Διμήνι οι άνθρωποι από τα πολύ παλιά τα χρόνια, τότε δηλαδή που τα εργαλεία τους ήταν πέτρινα, έπαιρναν την άργιλο και έφτιαχναν πήλινα αγγεία, κουτάλες, πιάτα μα και τα πλίθινα σπίτια τους. Σήμερα τα βλέπουμε όλα αυτά στο Αρχαιολογικό Μουσείο του Βόλου.

- Τι μπορεί να μάθει κανείς από ένα παιδί... να σε φιλήσω κοριτσάκι μου. Μας έδωσες τη λύση εκεί που δεν το περιμέναμε.

Κι αμέσως ο Νίκος πήγε να συναντήσει τον αδερφό του το Σπυρέτο, για να του πει τα ευχάριστα νέα. Την άλλη μέρα πρωί-πρωί πήγαν στο Διμήνι, για να αγοράσουν κτήματα από όπου θα έπαιρναν το αργιλόχωμα. Με ένα τρικούβεργο γλέντι στην πλατεία έκλεισε η συμφωνία με τους κατοίκους του χωριού. Οι ευχές «καλές δου-

λειές, πάντα πρωτιές» έβγαιναν από τα χείλη των χωρικών. Τα δυο αδέρφια μαζί με τις γυναίκες τους και τα παιδιά τους, τον Άρη, τον Περικλή, τον Αχιλλέα και τη Λίτσα ανταπαντούσαν «ευχαριστούμε, να 'στε όλοι καλά». Φυσικά η μικρή Λίτσα ήταν η πιο χαρούμενη, γιατί εκείνη είχε δώσει τη λύση στο πρόβλημα.

Σε λίγες μέρες άρχισε να στρώνεται και μια σιδηροδρομική γραμμή που ξεκινούσε από το εργοστάσιο και έφθανε στα κτήματα του Διμηνίου. Η μεταφορά της αργίλου θα γινόταν με ένα μικρό τρενάκι. Το εργοστάσιο Τσαλαπάτα είχε πια το δικό του μικρό Μουτζούρη. Σε λίγο καιρό, οι πρώτοι εργάτες του Τσαλαπάτα με αξίνες και φτυάρια έβγαζαν το χώμα και γέμιζαν τα βαγονέτα του μικρού σιδηρόδρομου. Κι εκείνος ταξίδευε από το Διμήνι μέχρι τα Παλιά του Βόλου, φέρνοντας στο εργοστάσιο την **πρώτη ύλη** που χρειαζόταν, για να γίνουν τα τούβλα και τα κεραμίδια.

4

Η τέταρτη ιστορία έχει σειρά, για την άργιλο μας μιλά και το ξύλινο αλογάκι μας τα παρουσιάζει σύντομα και καλά.

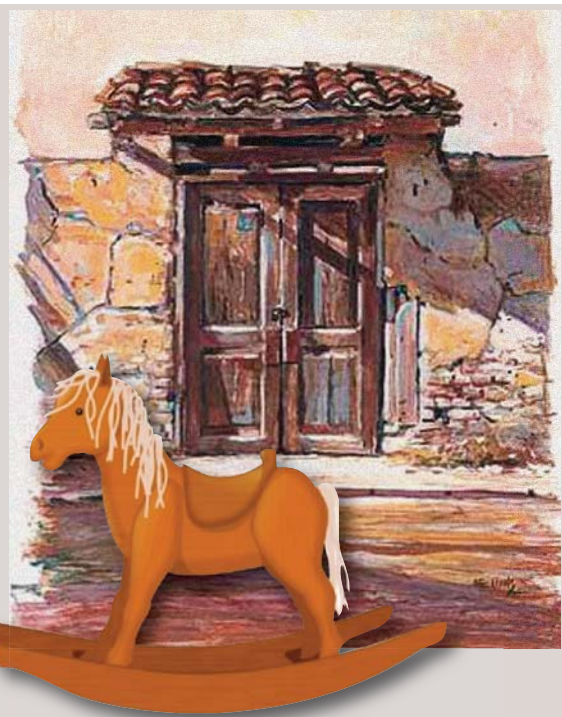
Σαν έφτανε το αργιλόχωμα στο χώρο του εργοστασίου, άλλο πήγαινε στο πατάρι του μύλου κι άλλο το πήγαιναν πρώτα σε μια μεγάλη καμαρούλα. Ήταν το χώμα που έπρεπε να καθαριστεί. Με αυτό έφτιαχναν τα κεραμίδια αλλά και τα τούβλα που σαν σε τοίχο χτίζονταν, πάντα ανθρώπου μάτι τα έβλεπε. Εκεί που λέτε ανακάτευαν την άργιλο με μπόλικο νερό μέχρι να γίνει ένας «χυλός», κάτι σαν πηχτή σούπα, αφού έβγαζαν πέτρες και χόρτα.

Στη συνέχεια, το χωμάτινο χυλό τον έριχναν μέσα σε τεράστιες χωμάτινες λεκάνες που βρίσκονταν στην αυλή του εργοστασίου. Σήμερα, οι λεκάνες αυτές σκεπάστηκαν με πράσινο γρασίδι. Έμειναν όμως και μερικές που έχουν μέσα άργιλο, για να τις βλέπουν οι επισκέπτες του Μουσείου και να καταλαβαίνουν πώς γινόταν ο καθαρισμός της άργιλου.

Στις χωμάτινες λεκάνες, στα **τηγάνια** όπως τις αποκαλούσαν οι εργάτες, η άργιλος καθόταν κάτω- κάτω, ενώ πάνω-πάνω πήγαινε το νερό. Οι εργάτες άδειαζαν το νερό και ενώ ο ήλιος ζέσταινε την άργιλο και το νερό σιγά-σιγά έφευγε, εξατμιζόταν. Έτσι, έμενε η άργιλος καθαρή. Μετά την έκοβαν σε μεγάλα κομμάτια και τη φόρτωναν σε μικρά **βαγονέτα**, μεταλλικά καρότσια. Κι εκείνα με τη σειρά τους έφεραν το καθαρό αργιλόχωμα στο πατάρι του μύλου.

Ήταν μια δουλειά κουραστική που έπαιρνε μέρες. Γι' αυτό και μετά από πολλά χρόνια, τα αφεντικά του εργοστασίου αποφάσισαν να αγοράσουν μηχανήματα ειδικά και ακριβά. Το αργιλόχωμα καθαριζόταν γρήγορα πια, χωρίς τη βοήθεια του νερού. Ο **σπαστήρας** έσπαζε τους μεγάλους βόλους χώματος. Τα **τριβεία** τρίβανε το χώμα για να γίνει ψιλό και τα **κόσκινα** το κοσκίνιζαν, για να φύγουν πετραδάκια και ξυλάκια, φύλλα και σκουπιδάκια. Και το καθαρό χώμα μαζευόταν σε μια μεγάλη, μα πάρα πολύ μεγάλη ξύλινη λεκάνη. Είναι τόσο ψηλή, που σαν στηθείτε μπροστά της, όσο κι αν προσπαθήσετε, το μέσα της δε μπορείτε να δείτε. Από εκεί, το καθαρό χώμα με μια **μεταφορική ταινία** πήγαινε στο **πατάρι του μύλου**.

Φθάσαμε στην πέμπτη ιστορία με τον Κεραμίδα και τους Τούβλινους. Ένα βράδυ φθινοπωρινό, είχα ξεχάσει το ξύλινο αλογάκι έξω στην αυλή του σπιτιού μας. Το βράδυ έπιασε ένας δυνατός αέρας και μια ξαφνική μπόρα. Το πρωί σαν σηκώθηκα, έτρεξα αμέσως στην αυλή. Το αλογάκι μου ήταν μούσκεμα και δίπλα του ένα σπασμένο κεραμίδι. Τρόμαξα, δεν ήξερα τι να πω.

-Αχ, φίλε μου, συγχώρησέ με που σε άφησα έξω όλο το βράδυ.

- Δεν πειράζει, γιατί γνώρισα καινούριους φίλους, μου απάντησε.

- Και ποιοι είναι οι φίλοι σου, ρώτησα.

- Ο Κεραμίδας, που λίγο έλειψε να πέσει στο κεφάλι μου και οι αδερφοί Τούβλινοι.

- Και πότε πρόλαβες να τους κάνεις φίλους σου;

- Δε θέλει και πολύ, είναι όλοι τους από καλή πάστα, πρώτης ποιότητας σου λέω.

Τους συμπάθησα πολύ και ξέρεις γιατί; Γιατί πέρασαν πολλά στη ζωή τους, κουράστηκαν για να φτάσουν μέχρι εδώ. Η ιστορία τους μοναδική θα σε ενδιαφέρει... και το ξύλινο αλογάκι άρχισε να μου διηγείται την ιστορία του Κεραμίδα και των αδερφών Τούβλινων, όπως την άκουσε εκείνο το βράδυ με το δυνατό αέρα και την ξαφνική μπόρα. Είναι η ίδια ιστορία που θα σας πω και 'γω, αυτή τη στιγμή.

Ο Κεραμίδας και οι αδελφοί Τούβλινοι είναι ξαδέρφια αγαπητά στο κόσμο, ξακουστά. Γονείς τους η **άργιλος** και το **νερό**. Η ζωή τους ξεκίνησε μέσα σ' ένα μεγάλο κάδο που έμοιαζε με ένα τεράστιο μίξερ, σαν αυτό που έχουν οι νοικοκυρές στην κουζίνα τους για να φτιάχνουν τη ζύμη των κουλουριών. Αυτός ο στρογγυλός κάδος με τις δυο μεγάλες ρόδες λέγεται **μύλος** και στο εργοστάσιο του Τσαλαπάτα μπορείς και σήμερα να τον δεις. Ένας εργάτης έριχνε στο μύλο άργιλο και νερό μέχρι να γίνει **πηλός**. Κι ύστερα ο πηλός πήγαινε σε κάτι μηχανές, στις **πρέσες τούβλων** και **κεραμιδιών**, για να πάρει το σχήμα και τη μορφή του κεραμιδιού και του τούβλου.

Και μετά, ο Κεραμίδας και οι Τούβλινοι κλείστηκαν μαζί με τα άλλα τους αδέρφια και ξαδέρφια σε κάτι σκοτεινά, ζεστά μακρόστενα δωμάτια. Εκεί έμειναν περίπου δέκα μέρες, μέχρι να στεγνώσουν. Το μέρος αυτό το λένε **ξηραντήρια**, γιατί εκεί ξεραίνονταν τα τούβλα και τα κεραμίδια, δηλαδή στέγνωναν από το νερό.

Κι αφού στέγνωναν, οι εργάτες τα μετέφεραν στο **καμίνι**, δηλαδή στο **φούρνο** το μεγάλο, το μαγικό και στον κόσμο μοναδικό. Μέρα νύχτα έκαιγε, όλη τη βδομάδα, Κυ-

ριακή, Δευτέρα, Τρίτη, Τετάρτη, Πέμπτη, Παρασκευή, Σάββατο και πάλι από την αρχή. Ποτέ δε σταματούσε, ούτε και σε μεγάλη γιορτή. Μόνο σαν ήρθε ο μεγάλος πόλεμος έσβησε. Κι άλλη μια φορά που το ποτάμι ξεχειλίσει και όλος ο τόπος γέμισε νερά.

Τις πιο δύσκολες ώρες της ζωής τους, οι αδελφοί Τούβλινοι και ο Κεραμίδας τις πέρασαν εδώ, στο φούρνο.

Στην αρχή τρόμαξαν σαν ήρθε πάνω τους και κάθισε μια μαύρη σκόνη.

- Ποια είσαι εσύ; Τι θέλεις και κάθεται πάνω στα σώματά μας, θα μας λερώσεις, είπαν με μια φωνή ο Κεραμίδας και οι Τούβλινοι.

- Μη φοβάστε, είμαι μαύρη και σκληρή

κι όταν τρίβομαι ψιλή.

Δεν είμαι από την Αφρική,

ζούσα βαθιά μέσα στη γη

και τώρα στη φωτιά θα δώσω ζωή.

Είμαι η **καρβουόσκονη** χρήσιμη πολύ...

- Να! έρχεται η φωτιά!

- Αχ μανούλα μου, θα μας κάψει...

- Μη φοβάσαι Κεραμίδα, η φωτιά θα κάνει εσένα και τ' αδέρφια σου και τα ξαδέρφια σου δυνατά. Σαν σας ψήσει η φωτιά, το σχήμα σας θα ναι παντοτινό και η αντοχή σας μεγάλη. Τίποτα δε θα σας φοβίζει, ούτε ο αγέρας, ούτε η βροχή, ούτε το χιόνι, ούτε ο καυτός ήλιος του καλοκαιριού. Θα γίνετε χρήσιμα υλικά στους ανθρώπους...

Και πράγματι ο Κεραμίδας και οι αδελφοί Τούβλινοι μαζί με τα άλλα τους αδέρφια και ξαδέρφια έγιναν οικοδομικά προϊόντα, σαν αυτά που σε κάθε σπίτι συναντάμε.

Και πέρασαν τα χρόνια και το εργοστάσιο του Τσαλαπάτα έκλεισε κι οι μηχανές σταμάτησαν κι ο φούρνος έσβησε για πάντα. Μα οι άνθρωποι οι παλιοί, πάντα θα θυμούνται την οικογένεια αυτή.

Μα ιστορίες μας εδώ ας τάρουν τέλος
και το κεραμοποιείο το τραγικό
που μουσείο έχει γίνει μοναδικό
μας περιμένει όλους με το καλό.

Ιστορίες

1α. Στα Παλιά του Βόλου

-Στέφανε, Σοφία θα 'ρθετε μαζί μου, να με βοηθήσετε;

-Πού θα πας μαμά;

-Στη Λαϊκή για ψώνια.

-Μα σήμερα είναι Σάββατο, η Λαϊκή στη γειτονιά μας γίνεται Τετάρτη, είπε η Σοφία.

-Παιδιά μου γίνεται και σε άλλα μέρη της πόλης μας. Θα πάμε στα Παλιά του Βόλου, δίπλα από το σταθμό των τρένων.

-Ωραία, δεν έχουμε ξαναπάει, απάντησε ο Στέφανος.

Μετά από λίγη ώρα η κυρία Ασπασία μαζί με τα δυο της παιδιά βρισκόταν να ψωνίζει στους πάγκους της Λαϊκής, φρούτα και λαχανικά. Μα τα μάτια του Στέφανου και της Σοφίας, ταξιδεύουν στους γύρω χώρους. Εδώ, το μέρος είναι πολύ διαφορετικό. Δεν υπάρχουν πολυκατοικίες. Από τη μια ο τοίχος του **σιδηροδρομικού σταθμού** και από την άλλη χαμηλά κτήρια, τα περισσότερα ταβέρνες.

-Να και μια εκκλησία, πως τη λένε μαμά; Ρωτάνε τα παιδιά.

-Άγιοι Θεόδωροι.

-Κι αυτό το μεγάλο κτήριο που δεν έχει ακόμα σκεπή; Ρωτά η Σοφία.

-Παλιά ήταν **καπναποθήκη**. Του **Παπάντου** την έλεγαν, σε λίγο καιρό εδώ θα είναι το **Μουσείο** της **Πόλης** μας.

-Να και τα Βίλατζ που πηγαίνουμε και βλέπουμε κινηματογραφικές ταινίες.

-Ναι, Στέφανε, μόνο που παλιά ήταν εργοστάσιο που έκανε το σιτάρι αλεύρι. Ήταν οι **κυλινδρόμυλοι του Λούλη**. Παιδιά, λέω να αφήσουμε τα ψώνια στο αμάξι και να κάνουμε μια βόλτα στους γύρω δρόμους. Τι λέτε; Ή μήπως είστε κουρασμένοι;

Άλλο που δεν ήθελαν ο Στέφανος και η Σοφία. Οι βόλτες με τα πόδια είναι το καλύτερό τους. Είναι όμως και μια καλή ευκαιρία για την κυρία Ασπασία, να μιλήσει στα παιδιά της για την ιστορία της περιοχής.

Παιδιά μου, να τα τείχη του Κάστρου του Βόλου. Είναι από τα χρόνια τα Βυζαντινά. Σ' αυτόν εδώ, το μικρό λόφο, έχουν βρει οι αρχαιολόγοι ευρήματα ακόμα και από τα νεολιθικά χρόνια, τότε δηλαδή που οι άνθρωποι έφτιαχναν τα εργαλεία τους από πέτρα και είχαν αντικείμενα πήλινα...

-Καλημέρα σας, ωραία σας τα λέει η μαμά σας, ακούστηκε μέσα από μια αυλή η φωνή ενός γέροντα. Και η φωνή συνέχισε «Ο κόσμος εδώ ήταν απλός, μπορεί να μην είχε πολλά λεφτά, αλλά τους έβλεπες όλους, ήταν με το χαμόγελο. Εδώ στα Παλιά υπήρχαν ταβέρνες. Πότε -πότε είχε και κλαρίνα. Ο κόσμος ερχόταν καθημερινές και γλεντούσε. Εδώ στα Παλιά, είχαμε 13 κουρεία. Είχε και τα χάνια, δηλαδή ταβέρνες κάτω και πάνω δωμάτια που κοιμόνταν, κάτι σαν μικροί ξενώνες. Δηλαδή κοιτάξετε, όταν έρχονταν οι χωριάτες με τα ζώα δεν προλάβαιναν σε μια μέρα να ψωνίσουν, κάθονταν 1-2 βραδιές, έκαναν τα ψώνια τους και μετά φόρτωναν τις πράματιες τους στα ζώα και έφευγαν. Εγώ δεν τα πρόλαβα τα χάνια να λειτουργούν. Γύρω στο '50 με '52 σταμάτησαν. Σήμερα έχουν αλλάξει τα Παλιά. Να πάτε στου **Τσαλαπάτα**, είναι ένα ξεχωριστό **Μουσείο**.»

Πήρε μεσημέρι, είναι ώρα να γυρίσουν πίσω στο σπίτι. Μια βόλτα δεν φτάνει για να γνωρίσεις καλά αυτή την παλιά γειτονιά της πόλης. Η κυρία Ασπασία υποσχέθηκε στα παιδιά της, πως θα ξαναρθούν στα Παλιά του Βόλου.

1 β. Στα Παλιά υπάρχουν βιομηχανικά κτίρια που έχουν αλλάξει χρήση.
Ρώτησε, μάθε και συμπλήρωσε:

Καπναποθήκη Παπάντου

Κυλινδρόμυλοι Λούλη

Κλωστοϋφαντουργεία Παπαγεωργίου

Πλινθοκεραμοποιείο Τσαλαπάτα

Four horizontal dashed lines for writing, each preceded by a small arrowhead.

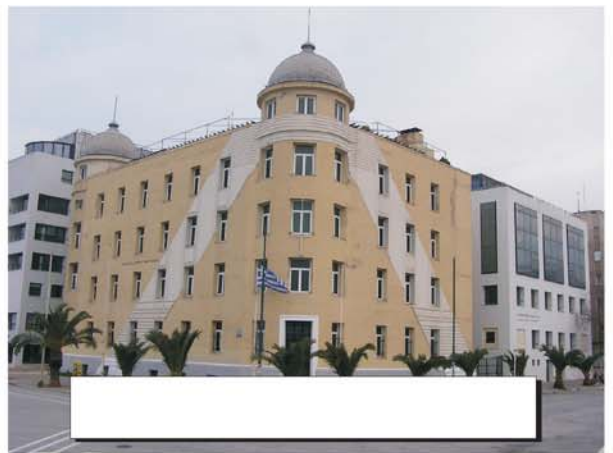
Στα χρόνια τα παλιά

Σήμερα είναι

Πόσο καλά γνωρίζουμε τον τόπο μας;

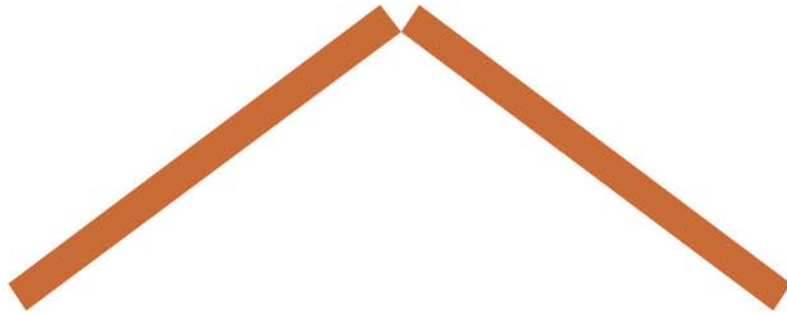
Να διαλέξεις και να γράψεις τη λεζάντα που πάει κάτω από κάθε φωτογραφία

Καπναποθήκη Παπαστράτου Σταθμός τρένων Καπναποθήκη Σπίρηρ
Κεραμοποιείο Τσαλαπάτα

2. Ζωγραφίζω...ένα σπίτι

Γράφω τα υλικά του σπιτιού:

3. Τι είναι και από τι είναι;

Ο πηλός, το γυαλί και το ξύλο είναι μερικά από τα υλικά που χρειάζονται για να γίνει ένα σπίτι.

Παρακάτω βλέπεις αντικείμενα φτιαγμένα από πηλό, ξύλο και γυαλί.

Να γράψεις κάτω από κάθε εικόνα τι δείχνει και το υλικό με το οποίο έγινε το αντικείμενο.

ΤΙ ΕΙΝΑΙ;

ΑΠΟ ΤΙ ΕΙΝΑΙ;

ΤΙ ΕΙΝΑΙ;

ΑΠΟ ΤΙ ΕΙΝΑΙ;

ΤΙ ΕΙΝΑΙ;

ΑΠΟ ΤΙ ΕΙΝΑΙ;

ΤΙ ΕΙΝΑΙ;

ΑΠΟ ΤΙ ΕΙΝΑΙ;

ΤΙ ΕΙΝΑΙ;

ΑΠΟ ΤΙ ΕΙΝΑΙ;

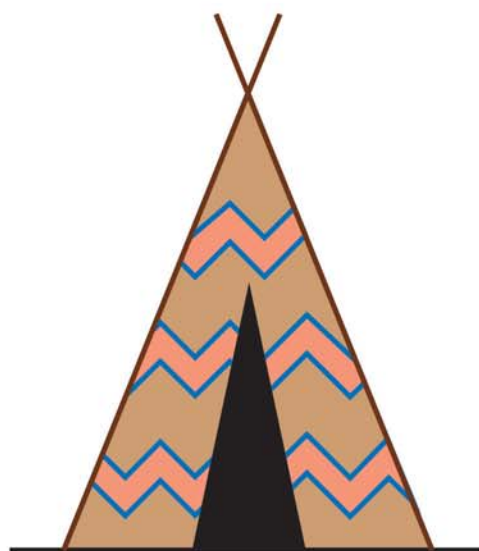
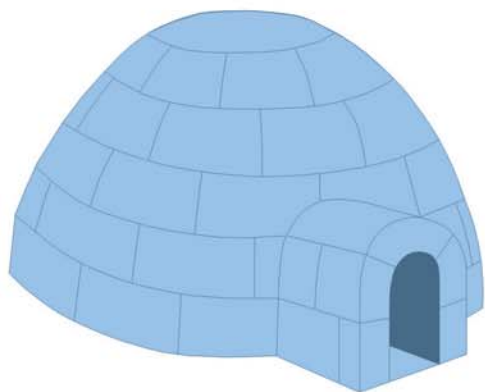
ΤΙ ΕΙΝΑΙ;

ΑΠΟ ΤΙ ΕΙΝΑΙ;

1. ΣΠΙΤΙ ΜΟΥ ΣΠΙΤΑΚΙ ΜΟΥ

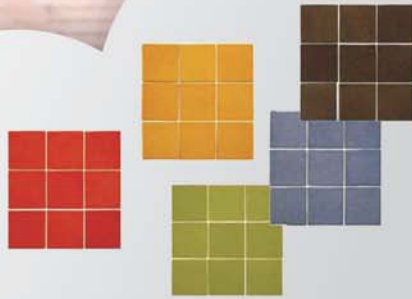
Να κυκλώσεις τα σπιτάκια που είναι με τούβλα και κεραμίδια

2. Τι έβγαζε το εργοστάσιο Τσαλαπάτα;

Να κυκλώσεις τα προϊόντα του εργοστασίου

κεραμικά πλακάκια

τούβλα

υαλότουβλα

κεραμίδια

3. Οι φωτογραφίες μπερδεύτηκαν...

Μπροστά από κάθε φωτογραφία να βάλεις αριθμό (από το 1 μέχρι το 6)
για να δείξεις με ποια σειρά γίνονταν

4. Αν ενώσουμε τις συλλαβές στη σωστή σειρά θα βρούμε χώρους του Μουσείου Τσαλαπάτα

1.

ΤΑ ΚΕ ΜΑ ΣΙ ΟΥ ΣΤΑ Ε ΡΓΟ

3.

ΒΕΙ Α ΤΡΙ

2.

ΓΑ ΤΗ ΝΙΑ

4.

ΡΙ ΠΑ ΤΑ ΛΟΥ ΜΥ

5.

ΑΙΘΟΥΣΑ ΡΑ ΠΑ ΓΗΣ ΓΩ

7.

ΡΝΟΣ ΦΟΥ

6.

ΛΙΑ ΠΑ ΞΗΡΑΝΤΗΡΙΑ

5. ΣΤΟΥΣ ΓΡΙΦΟΥΣ ΑΠΑΝΤΩ

Το εισιτήριό μου κρατώ,
στο Μουσείο για να μπω.
Στους γρίφους απαντώ
και με προσοχή κοιτάζω, περπατώ.

Τις απαντήσεις γραμμένες θα βρω,
αν λίγο ψάξω, θα δω.

Γράφεις πρώτα την απάντηση και μετά την επαληθεύεις.
Αν είναι σωστή ή λάθος σημειώνεις **X** στο ανάλογο κουτάκι.

Πρώτη στάση μετά τη μακέτα του εργοστασίου

Τη μεγάλη ξύλινη σκάφη ας δω
και στον πρώτο γρίφο απαντώ

Απ' το Διμήνι έρχομαι,
ήμουνα κάτω από τη γη,
τώρα περνώ από μηχανή
και σίτα γερή
για να' χω όψη καλή.

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

ΣΩΣΤΟ ΛΑΘΟΣ

Όταν τη λύση δω και βρω, στο πατάρι του μύλου προχωρώ.

Δεύτερη στάση στο πατάρι του μύλου

Τη μακέτα παρατηρώ,
το κόκκινο κουμπί πατώ
και στο γρίφο απαντώ.

Είμαι σιδερένιος και τρανός,
στο εργοστάσιο μοναδικός.
Έχω δυο ρόδες που όλο γυρνούν
και ποτέ δε σταματούν.
Άργιλο και νερό τα κάνω εγώ πηλό.

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

ΣΩΣΤΟ ΛΑΘΟΣ

Τα βέλη ακολουθώ και μέσα στο Μουσείο Τσαλαπάτα προχωρώ.

Τρίτη στάση στο χώρο του λεβητοστασίου

*Πρώτα όμως σε μια οδόνη κοιτώ
και τα πρόσωπα παρακολουθώ.*

Τέταρτη στάση στην αίθουσα παραγωγής

Χωρίς εμένα θα 'σουνά άστεγος και δυστυχής.
Χάρη όμως σε μένα, άνετα σε σπίτι ζεις.

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

ΣΩΣΤΟ ΛΑΘΟΣ

Απαντώ κι εδώ και ύστερα προχωρώ

Πριν ψηθώ,
μπαίνω στο χώρο αυτόν.

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

ΣΩΣΤΟ ΛΑΘΟΣ

Περνώ κι από δω και τη λύση άλλου χρίφου αναζητώ.

Πέμπτη στάση στη μακέτα του φούρνου

Είμαι μαύρη και σκληρή κι όταν τρίβομαι ψιλή.
Δεν είμαι από την Αφρική, μα ζω κάτω από τη γη.
Πρόσεχε να μην ανάψω γιατί σίγουρα θα σε κάψω!

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

ΣΩΣΤΟ

ΛΑΘΟΣ

Μπες μέσα και βάδισε αρχά.
Μη φοβάσαι δεν υπάρχει φωτιά.

Έκτη στάση στο πατάρι του φούρνου

Οι χρίφοι τέλειωσαν...
Αν απάντησες σωστά,
εύχε, τα πήγες καλά,
πάρε μια ανάσα βαθιά.

Στου φούρνου το πατάρι,
έλα να δεις
εικόνες μιας άγλης εποχής.

Αν δεν μπόρεσες τους χρίφους να βρεις,
δεν πειράζει, αρκεί που προσπαθείς.

Τώρα τη σκάλα κατεβαίνεις
και στην αυλή πηχάινεις.

Πέρασες καλά;
Πες το στο μπαμπά και στη μαμά,
στον παππού και στη γιαγιά.
Έλα στο Μουσείο ξανά,
μόνο την Τρίτη είναι κλειστά.

6. ΠΟΙΟ ΠΑΕΙ ΜΕ ΠΟΙΟ

1) τηγάνια

Α) Εκεί «ζυμωνόταν» το αργιλόχωμα μαζί με το νερό μέχρι να γίνει πηλός.

2) Μύλος αργίλου

Β) Εκεί το χώμα καθαριζόταν από πέτρες, φύλλα και άλλα άχρηστα υλικά με τη βοήθεια του νερού.

3) Λεβητοστάσιο

Γ) Έχει τρεις μηχανές που έδιναν ενέργεια στο εργοστάσιο

4) πρέσες

Δ) Εκεί υπάρχουν μηχανές που έβγαζαν τούβλα και κεραμίδια.

5) Αίθουσα παραγωγής

Ε) Μηχανές που άλλες έβγαζαν τούβλα και άλλες κεραμίδια.

6) Ξηραντήρια

ΣΤ) Εδώ στέγνωναν τα τούβλα και τα κεραμίδια πριν ψηθούν.

7) Κάμινος

Ζ) Ήταν ο φούρνος που ψήνονταν τα κεραμίδια και τα τούβλα.

7. Παιχνίδι με χρίφους...

1

Απ' το Διμήνι
έρχομαι
από τα χρόνια
του λίθου
γνωστή,
μα και σήμερα
χρήσιμη
πολύ.

2

Είμαι μαύρη και σκληρή
κι όταν τρίβομαι ψιλή.
Δεν είμαι από την Αφρική,
μα ζω κάτω από τη γη.
Πρόσεχε να μην ανάψω γιατί
σίγουρα θα σε κάψω!

3

Στου Τσαλαπάτα
το εργοστάσιο παλιά
μας βγάζανε
σε κομμάτια πολλά,
χρήσιμα υλικά για σπίτια γερά.

4

Είμαι μεγάλος
και τρανός
στο Μουσείο γνωστός,
άργιλο και νερό
το έκανα
μίγμα καλό.

5

Ήμουν γνωστή
πάνω σε ιδιωτική γραμμή,
τώρα στου Μουσείου την αυλή
κάθομαι μοναχή.

8. Να συμπληρώσεις τα κενά με τη λέξη που ταιριάζει

τούβλα, Τσαλαπάτα, κεραμίδια,
Διμήνι, νερό, πηλός, μύλο, ξηραντήρια, μουσείο, φούρνο

Στα Παλιά του Βόλου βρίσκεται το εργοστάσιο του

Το εργοστάσιο έβγαζε και.....

Για να γίνουν τα τούβλα

και τα κεραμίδια χρειάζεται αργιλόχωμα και

Το αργιλόχωμα στην αρχή το έφερναν από το.....

Αφού το καθάριζαν από πέτρες, φύλλα, ξυλαράκια
το πήγαιναν στο πατάρι του μύλου.

Μέσα στοέριχναν την άργιλο
μαζί με νερό για να γίνει ο πηλός.

Μετά ο..... πήγαινε σε κάτι μηχανές, τις πρέσες
και γινόταν τούβλα και κεραμίδια.

Τα τούβλα και τα κεραμίδια τα άφηναν εφτά με δέκα μέρες να στεγνώσουν.

Στέγνωναν μέσα σε μεγάλους σκοτεινούς

θαλάμους που λέγονται.....

Σαν στεγνωναν τα κεραμίδια και τα τούβλα τα πήγαιναν στο

για ψήσιμο. Μετά το ψήσιμο τα προϊόντα ήταν έτοιμα για να πουληθούν.

Σήμερα το εργοστάσιο είναι

9. ΣΗΜΕΙΩΣΕ... ΜΕ ΕΝΑ X

Σήμερα ήρθες μαζί με την τάξη σου στο Μουσείο Τσαλαπάτα. Πέρασες καλά;

ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ

ΛΙΤΟ

ΠΟΛΥ

ΚΑΘΟΛΟΥ

Θα ερχόσουν πάλι;

ΝΑΙ

ΟΧΙ

Γιατί;

.....

.....

.....

.....

- Μου άρεσαν οι μακέτες. ΝΑΙ ΟΧΙ
- Μου άρεσαν τα μηχανήματα. ΝΑΙ ΟΧΙ
- Μου άρεσε το εργαστήριο πηλού. ΝΑΙ ΟΧΙ
- Έμαθα καινούρια πράγματα. ΝΑΙ ΟΧΙ
- Τα φύλλα εργασίας ήταν εύκολα. ΝΑΙ ΟΧΙ
- Βαρέθηκα. ΝΑΙ ΟΧΙ
- Μου άρεσαν οι ιστορίες που άκουσα στην αρχή. ΝΑΙ ΟΧΙ
- Μου άρεσε, γιατί δεν κάναμε μάθημα. ΝΑΙ ΟΧΙ
- Δεν κατάλαβα αυτά που μας εξηγούσαν. ΝΑΙ ΟΧΙ
- Θα πω στους γονείς μου και στους φίλους μου να έρθουν να δουν το Μουσείο. ΝΑΙ ΟΧΙ

1. ΠΑΙΞΕ ΜΕ ΤΙΣ ΛΕΞΕΙΣ

Σε κάθε ζευγάρι λέξεων η μία δεν έχει καμιά σχέση με το εργοστάσιο Τσαλαπάτα και με αυτά που έβγαζε. Να τη βρεις και να τη διαγράψεις με ένα Χ

εργάτες
φρεγάτες

χώμα
πώμα

άργιλος
άργυρος

τεχνίτης
μαγνήτης

φρένο
τρένο

πρέσα
φρέζα

λαχανί
μχανή

τούβλα
τούλια

κεραμίδι
κρεμμύδι

νερό
φτερό

Κάλυμνος
κάμινος

ψηλός
πηλός

2. ΦΤΙΑΞΕ ΜΙΑ ΙΣΤΟΡΙΑ...

Με τις λέξεις που σου έμειναν από την προηγούμενη άσκηση να γράψεις μια μικρή ιστορία για το εργοστάσιο Τσαλαπάτα.

Blank writing area with horizontal lines and decorative colored blocks (orange, grey, red) on the sides.

3. Ζωγράφισε κάτι που να έχει σχέση με την επίσκεψη σου στο Μουσείο Τσαλαπάτα

4. Τι θυμάσαι;

Εδώ βάλε μια φωτογραφία που τράβηξες εσύ ή οι συμμαθητές σου από το Μουσείο Τσαλαπάτα

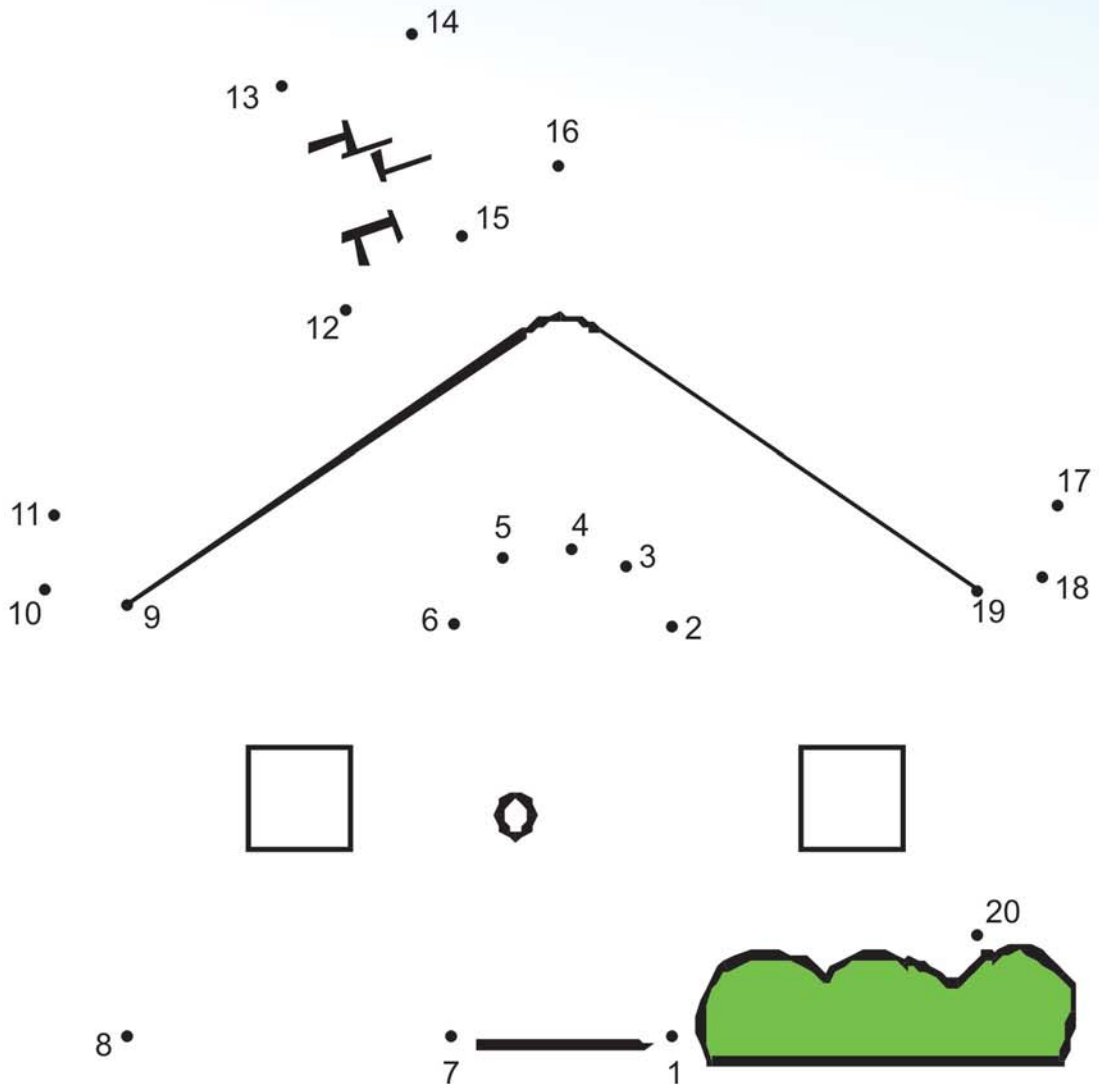
Να γράψεις τι δείχνει η κάθε εικόνα _____

Διάλεξε κάτι από το Μουσείο

Μπορεί να είναι ένα μηχάνημα, ένας χώρος ή ό,τι σου έκανε περισσότερη εντύπωση και γράψε λίγα λόγια γι' αυτό.

5. Τis κουκίδες αν ενώνεις
ένα σπíti στο καρτί θα δώσεις.
Τα κεραμίδια χρωμάτισε,
τούβλα στον τοίχο ζωγράφισε.

ΠΟΙΟΣ ΘΑ ΦΤΑΣΕΙ ΠΡΩΤΟΣ

1 ΑΦΕΤΗΡΙΑ	2	3 ΟΡΥΧΕΙΟ	4	5
				6 ΤΡΕΝΑΚΙ
				7
				8
13 ΜΥΛΟΣ	12	11 ΤΡΙΒΕΙΑ	10	9 ΤΗΓΑΝΙΑ
14	15	16	17	18
				19 ΠΡΕΣΑ
				20
25	24	23 ΞΗΡΑΝΤΗΡΙΑ	22	21
26				
27 ΦΟΥΡΝΟΣ	28	29	30 ΤΕΡΜΑ	

Οδηγίες

Το παιχνίδι παίζεται με δύο ή περισσότερους παίκτες.

Χρειάζεται ένα ζάρι και πιόνια όσα και οι παίκτες.

1. αφετηρία: Όποιος φέρει τη μεγαλύτερη ζαριά ξεκινά πρώτος.

3. ορυχείο: Οι εργάτες έσκαβαν σε κτήματα που ήταν στο Διμήνι για να πάρουν το αργιλόχωμα. Η δουλειά ήταν κουραστική. Χάνεις τη σειρά σου.

5. τρενάκι: Το αργιλόχωμα μεταφερόταν στο εργοστάσιο με τρενάκι. Προχώρησε 4 τετράγωνα μπροστά.

9. τηγάνια: Εδώ το αργιλόχωμα καθαριζόταν από φύλλα ξυλαράκια και άλλα άχρηστα υλικά. Χρειάζονταν μερικές μέρες για να γίνει αυτό. Πηγαίνεις πίσω στην αφετηρία.

11. τριβεία: Το χώμα καθαριζόταν και τριβόταν από ειδικά μηχανήματα. Προχώρησε ένα τετράγωνο.

13. μύλος: Στο μύλο το αργιλόχωμα μαζί με νερό γινόταν πηλός. Ξαναρίχνεις το ζάρι σου.

19. πρέσα: Το εργοστάσιο έχει 2 πρέσες που έβγαζαν τούβλα και 3 πρέσες που έβγαζαν κεραμίδια. Πήγαινε στο 22.

23. ξηραντήρια: Εδώ στεγνωναν τα κεραμίδια και τα τούβλα. Το στέγνωμα κρατούσε 7 με 10 μέρες. Χάνεις τη σειρά σου δυο φορές.

27. φούρνος: Στο φούρνο τα κεραμίδια και τα τούβλα ψήνονταν για να γίνουν σκληρά. Πήγαινε δύο τετράγωνα πίσω.

30. τέρμα: Έφτασες πρώτος, είσαι νικητής. Ανακοίνωσε στους συμπαίκτες σου τις εντυπώσεις σου από την επίσκεψη στο Μουσείο Τσαλαπάτα.

Καλό είναι το σχέδιο να φωτοτυπηθεί σε χαρτί A3 και να κολληθεί σε χαρτί μακέτας.

Οι μαθητές αξιολογούν το πρόγραμμα

Στην πιλοτική εφαρμογή του προγράμματος, για νήπια και μαθητές των πρώτων τάξεων δημοτικού, συμμετείχαν τη σχολική χρονιά 2007-08:

Το 8^ο Νηπιαγωγείο Ν. Ιωνίας-Βόλου με τις νηπιαγωγούς Αναγνώστου Θεοδώρα, Πάντζιου Ευαγγελία και Σακελλαρίου Ευανθία.

Τη σχολική χρονιά 2008-09:

Η Γ΄ τάξη του 21^{ου} Δημοτικού Σχολείου Βόλου, με τους εκπαιδευτικούς Γεωργίου Κωνσταντίνο και Μαστροδημήτηρ Θάλεια.

Η Α΄ & η Β΄ τάξη του 25^{ου} Δημοτικού Σχολείου Βόλου, με τις δασκάλες Γκιουλάκη Μαρία και Πάντου Αποστολία.

Η Β΄, η Γ΄, & η Δ΄ τάξη του 10^{ου} Δημοτικού Σχολείου Ν. Ιωνίας Βόλου με τις δασκάλες Βαρδακώστα Ευαγγελία, Δόσσα Κατερίνα, Ματζιρη Κατερίνα, Χατζηπαντωνίου Μαριάννα και το δάσκαλο Καλυβά Νίκο.

Η Β΄ τάξη του Δημοτικού Σχολείου «Άγιος Απόστολος ο Νέος», με τη δασκάλα Παπαϊωάννου Τζένη.

Η Α΄ & η Δ΄ τάξη του 9^{ου} Δημοτικού Σχολείου Ν. Ιωνίας, με τις δασκάλες Χριστοδούλου Ρωμαλέα και Αντωνίου Όλγα.

Η Α΄ τάξη του Δημοτικού Σχολείου Ευξεινούπολης, με τους εκπαιδευτικούς Ματούλα Γιώργο και Μάνου Σταυρούλα.

Το Δημοτικό Σχολείο Διονύσου - Βοιωτίας, με τους εκπαιδευτικούς Ντέλλα Ηλία και Πούλου Κωνσταντίνα.

Το Νηπιαγωγείο Κάρλας-Στεφανοβικείου με τις νηπιαγωγούς Καψαλά Δήμητρα, Μιχαλοπούλου Ελένη και Μπεκίρη Ευανθία.

Το 10^ο Νηπιαγωγείο Βόλου με τις νηπιαγωγούς Γεραώτη Πιπίνα και Γεωργιάδη Παρασκευή.

Το 32^ο Νηπιαγωγείο Βόλου με τις νηπιαγωγούς Μεργιαλή Ευδοξία και Γιακοπούλου Ευαγγελία.

«Θα ερχόμουν πάλι γιατί κάναμε πηλό, μπήκαμε μέσα στο φούρνο, ο κύριος μας είπε ιστορίες, μας έδειξε παρά πολύ ωραία πράγματα.» Μπαρμπαγεωργόπουλος Μανώλης, μαθητής της Γ΄ τάξης του 21ου Δ.Σ. Βόλου, 23-10-2008

«Πέρασα πολύ ωραία μαζί με τους συμμαθητές μου και χάρηκα πολύ που έκανα μαζί με την τάξη μου μια τόσο ωραία επίσκεψη.» Λύκα Μυρτώ, μαθήτρια της Γ΄ τάξης του 21ου Δ.Σ. Βόλου, 23-10-2008

«Σήμερα γνώρισα ένα καινούριο χώρο. Μου άρεσε πολύ το εργαστήριο πηλού. Επίσης μου άρεσαν οι ιστορίες που άκουσα.» Σταμάτης Κωνσταντίνος, μαθητής της Β΄ τάξης του 25ου Δ.Σ. Βόλου, 3-11-2008

«Είδαμε τις μηχανές. Έμαθα πως φτιάχνουν τον πηλό. Στο εργαστήριο φτιάξαμε σπιτάκια με πηλό. Θέλω να ξαναπάω στον Τσαλαπάτα με τους γονείς μου.» Μαθητής της Δ΄ τάξης του 10ου Δημοτικού Σχολείου Ν. Ιωνίας Βόλου, 23-1-2009

«Εμένα μου άρεσε που κάναμε σπιτάκια και τα μηχανήματα.» Μπρισίλντα Βρίσα Τσουλχάι, μαθήτρια της Α΄ τάξης του 9ου Δημοτικού Σχολείου Ν. Ιωνίας Βόλου 12-3-09

«Μου άρεσαν οι 5 ιστορίες, η ξενάγηση και τα μηχανήματα. Θα ήθελα να ξαναπάω, να ξαναδώ τα μηχανήματα, να ξανακούσω το αλογάκι και να ξαναφτιάξω πηλό με τα χέρια μου.» Μολιός Θανάσης μαθητής της Δ΄ τάξης του 9ου Δημοτικού Σχολείου Ν. Ιωνίας Βόλου 12-3-09

«Εγώ θα ξαναπήγαινα στο Μουσείο, γιατί έμαθα πολλά πράγματα για τα μηχανήματα. Μου άρεσε που τα αδέρφια Τσαλαπάτα δεν τα πούλησαν κι έτσι εμείς τώρα τα βλέπουμε.» Ζάχου Ροδούλα μαθήτρια της Δ΄ τάξης του 9ου Δημοτικού Σχολείου Ν. Ιωνίας Βόλου 12-3-09

«Και τα δύο προγράμματα ήταν τέλεια! Η εμπειρία που έζησα ήταν καταπληκτική. Είδα πως το αργιλόχωμα και το νερό μεταμορφώθηκαν με ομαδική δουλειά σε πηλό κι έπειτα σε τουβλάκια με σφραγίδα.» Καραγιάννη Δήμητρα, μαθήτρια της Δ΄ τάξης του 9ου Δημοτικού Σχολείου Ν. Ιωνίας Βόλου 12-3-09

Βιβλιογραφία-Πηγές

- Δημητρίου Σ., *Η εξέλιξη του ανθρώπου*, τόμος IV, Αθήνα: Καστανιώτης, 1996
- Εν Βόλω, *Βιομηχανική κληρονομιά στη Μαγνησία*, περιοδική έκδοση Δήμου Βόλου τευχ. 23ο
- Κουβέλη Α., *Η σχέση των μαθητών με το μουσείο*, Αθήνα: ΕΚΚΕ, 2000
- Ματζίρη Α., *Παιδαγωγικός Περίπατος στο Μουσείο Πλινθοκεραμοποιίας Τσαλαπάτα (εργασία)*, Βόλος, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας-Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, 2007
- Ματσαγγούρας Η., *Η διαθεματικότητα στη σχολική γνώση*, Αθήνα: Γρηγόρη, 2004
- Ρεπούση Μ. & Δεληγιάννη Ο., *Εκπαίδευση και Βιομηχανική Κληρονομιά*, Θεσσαλονίκη: Κ.Π.Ε. Νάουσας, 2007
- Χημικό Τμήμα Πανεπιστημίου Αθηνών, *Μεθοδολογία για την εφαρμογή εκπαιδευτικών υλικών στην Εκπαίδευση για το Περιβάλλον και την Αειφορία*, Αθήνα: 2003
- Hall St.-Held D.-McGrew A., *Η Νεωτερικότητα Σήμερα*, Αθήνα: Σαββάλας, 2003
- Επεξηγηματικά posters Μουσείου Τσαλαπάτα
<http://www.diki.gr/museum/EL/info/default.asp>

Φωτογραφίες

Αρχείο Δημοτικού Κέντρου Ιστορίας και Τεκμηρίωσης Βόλου (ΔΗΚΙ)
Τσιμπλούλης Γεράσιμος

Ζωγραφιές

Νηπίων του 8ου Νηπιαγωγείου Ν. Ιωνίας και μαθητών του 10ου Δ. Σ. Ν. Ιωνίας

Απαντήσεις φύλλων εργασίας

Πριν την επίσκεψη

Σελ: 27 φ1β

βιομηχανικά κτίρια: Μουσείο Πόλης, σινεμά και καφετέριες, πολυκαταστήματα, Μουσείο Λεζάντες: Σταθμός τρένων, Καπναποθήκη Σπίρερ, Κεραμοποιείο Τσαλαπάτα, Καπναποθήκη Παπαστρατού

Σελ: 29 φ.3

Μπουκάλια-γαυλί, πιθάρι-πηλός, ειδώλιο (διακοσμητικό)-πηλός, καρέκλα (πολυθρόνα)-ξύλο, τσουκάλι (σκεύη κουζίνας της γιαγιάς)-πηλός, ποτήρια-γαυλί Στο Μουσείο

Σελ: 32 φ.3

1,4,3,2,6,5

Σελ: 33 φ.4

1. μακέτα εργοστασίου, 2. τηγάνια, 3. τριβεία, 4. πατάρι μύλου, 5. αίθουσα παραγωγής, 6. παλιά ξηραντήρια, 7. φούρνος

Σελ: 34 φ.5

Άργιλος ή αργιλόχωμα, μύλος, τούβλο ή κεραμίδι, ξηραντήρια, καρβουνόσκηνη

Σημείωση: οι απαντήσεις των γρίφων γράφονται πάνω σε χαρτονάκια και τοποθετούνται στα σημεία που προβλέπονται οι στάσεις, ώστε οι μαθητές να μπορούν να επαληθεύουν τις απαντήσεις τους.

Σελ. 37 φ.6

1B, 2A, 3Γ, 4E, 5Δ, 6ΣΤ, 7Ζ

Σελ. 38 φ.7

Άργιλος, καρβουνόσκηνη, κεραμίδια ή τούβλα, μύλος, μηχανή τρένου

Σελ. 39 φ8

Τσαλαπάτα, τούβλα, κεραμίδια, νερό, Διμήνι, μύλο, πηλός, ξηραντήρια, φούρνο, μουσείο

Μετά την επίσκεψη

Σελ. 41 φ1

φρεγάτες, πώμα, άργυρος, μαγνήτης, φρένο, φρέζα, λαχανί, τούλια, κρεμμύδι, φτερό, Κάλυμνος, ψηλός

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΤΟΥ Κ.Π.Ε. ΜΑΚΡΙΝΙΤΣΑΣ

1. «Η Πηλιορείτισσα γιαγιά θυμάται ... βότανα δια πάσα νόσον»
2. «Το Νερό – Οι Κρήνες της Μακρινίτσας»
3. «Τουριστικές διαδρομές στη Φύση και την Παράδοση του Πηλιορείτικου χωριού»
4. «Μια μέρα στο Μουσείο Λαϊκής Τέχνης και Ιστορίας του Πηλίου»
5. «Μια μέρα στο Μουσείο του Θεόφιλου»
6. «Βιομηχανική Κληρονομιά - Πλινθοκεραμοποιείο Τσαλαπάτα»
7. «Ανακαλύπτω τα μυστικά του τόπου μου – Βιοποικιλότητα»
8. «Μην απορρίπτεις τα απορρίμματα»
9. «Στα χνάρια των Κενταύρων»
10. «Μαθαίνω το Δάσος»
11. «Αέρας: Ας ανοίξουμε τον ασκό του Αϊόλου»
12. «Τα πετρογέφυρα της Ελλάδας»
13. «Το δέντρο της ζωής σε 4 εποχές»

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΟΜΑΔΑ ΤΟΥ Κ.Π.Ε. ΜΑΚΡΙΝΙΤΣΑΣ

- Κολτσιδόπουλος Ευριπίδης, βιολόγος, Υπεύθυνος του Κέντρου
- Μακέλη Γραμματή, δασκάλα, Αναπληρώτρια Υπεύθυνη του Κέντρου
- Βίγκλας Παναγιώτης, καθηγητής πληροφορικής, μέλος της Π.Ο. του Κέντρου
- Γκράσσοσ Γεώργιος, καθηγητής αγγλικών, μέλος της Π.Ο. του Κέντρου
- Γούλα Μαρία, δασκάλα, μέλος της Π.Ο. του Κέντρου
- Παρδαλίδης Θεολόγος, βιολόγος, μέλος της Π.Ο. του Κέντρου
- Παπαϊωάννου Άγγελος, γεωπόνος, μέλος της Π.Ο. του Κέντρου
- Τσαβέ Πηνελόπη, φιλόλογος, μέλος της Π.Ο. του Κέντρου
- Τιμπλούλης Γεράσιμος, δάσκαλος, μέλος της Π.Ο. του Κέντρου

Στο σχεδιασμό και την υλοποίηση των Προγραμμάτων του Κ.Π.Ε. τα προηγούμενα χρόνια (1999 – 2003) εργάστηκαν και οι:

- Καπλάνης Ξενοφών, φυσικός
- Καραδήμας Κωνσταντίνος, δάσκαλος
- Οικονομίδης Δημήτρης, φυσιογνώστης
- Παπαδοπούλου Σοφία, φιλόλογος

Γραμματειακή υποστήριξη: Χρυσοχού Έλενα, υπάλληλος Κοινότητας Μακρινίτσας
Γεωργούση Ελευθερία, Εθνικό Ίδρυμα Νεότητας

